

ఓం

శారకాయస్వామిలవారి చరిత్రము

రెండవ భాగము.

రచన :

అ. బాలసుబ్రహ్మణ్యం ఆయ్యర్.

టి. ఆర్. యం. క్రిష్ణస్వామి నాయుడు

ప్రచురణ :

శారకాయస్వామి కైంకర్య సమాజము

మద్రాసు.

1962

ముద్రణ :

శ్రీ కృష్ణచిత్ర ప్రింట్స్ మద్రాసు-17

ఫోన్ : 441286

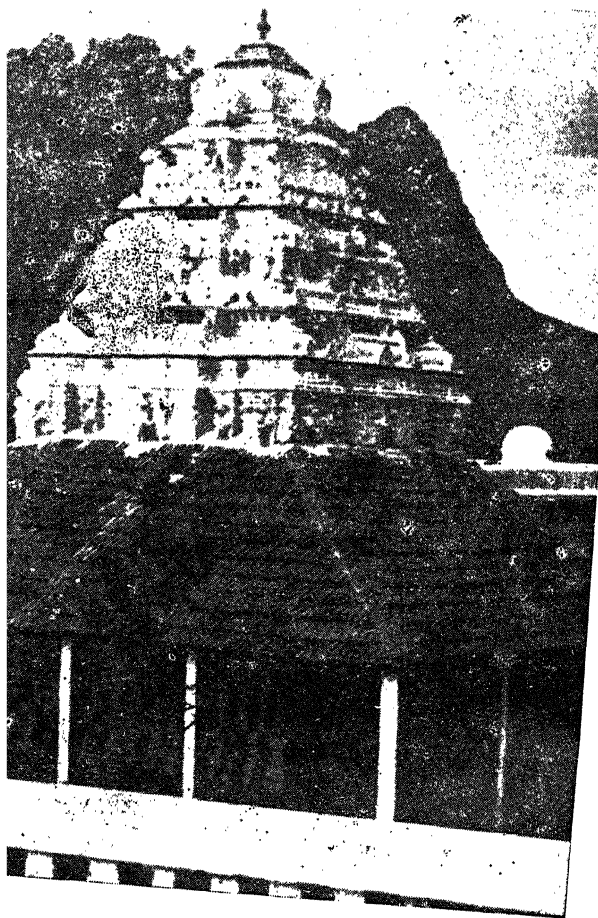

విషయసూచిక

పుటలు

అధ్యాయము—పీఠిక	....	1
అధ్యాయము—నారాయణవనము	....	5
అధ్యాయము—స్వాములవారి చరిత్రము	....	7
అధ్యాయము—సిద్ధ పురుషులు	....	10
అధ్యాయము—ముఖ్య శిష్యులు	....	13
అధ్యాయము—అద్భుత చర్యలు	....	35
అధ్యాయము—నూతన అద్భుత చర్యలు	....	39
5 అధ్యాయము—ముగింపు	....	46

మణివనము ౨౦౧

శ్రీ స్వాములవారి దేవాలయము

మున్నుడి

శ్రీ సౌరకాయస్వామి కైంకర్య సమాజం వారిచే 1958-వ సంవత్సరం “శ్రీ సౌరకాయ స్వాములవారి చరిత్రము” యనెడి పుస్తకం ప్రచురింపబడినది. దీనిలోని అంశములన్నీ 1911-వ సంవత్సరం శ్రీ టి. భక్తవత్సలం గారిచే ఇంగ్లీషునందు వ్రాయబడిన నుండి గైకొని అంధీకరించబడినది. గత సంవత్సరం వారి జీవితము, బోధనలు మొదలగు వాటిని గూర్చి వారి శిష్యుల గూర్చి కీర్తిశేషులు శ్రీ బాలసుబ్రహ్మణ్యం గారిచే తమిళ శ్రీ సౌరకాయ సిద్ధర్” అను పుస్తకం విరచింపబడి ప్రచురింప

యగుచో ప్రస్తుత పుస్తకంలో మొదటి ఐదు అధ్యాయాలు కూడా శ్రీ బాలసుబ్రహ్మణ్యం గారిచే ఆయన మరణించుటకు ముందు వ్రాయబడినవి. ఈ అధ్యాయాలు అన్నీ చితూరనుండి వెలువడు “సైలెంట్” వేయబడినవి. స్వాములవారు జీవించి ఉన్న కాలంలో, ఆటల వారి ఆత్మద్భుత చర్యలతో కూడి వున్న మిగతా అధ్యాయాలు శ్రీ జె. వి. శ్రీనివాసులు నాయుడు, మరియు టి. ఆర్. కృష్ణ నాయుడుగార్లచే చదునరులకు యీ పుస్తకంలో చేర్చబడినవి.

దువరులందరు శ్రీ సౌరకాయస్వామి భక్తులై వారి ఆశీర్వాదాలు పొందు గాక.

— శ్రీ సౌరకాయస్వామి కైంకర్య సమాజం.

శ్రీ సౌరకాయస్వామిలు

సారకాయస్వాములవారి చరిత్రము

మొదటి అధ్యాయం — పీఠిక

గామండలమున పురాతన కాలం నుండి నాగరికత కలిగి మహా తిలో వేలాది ఏండ్ల నుండి ప్రఖ్యాతి చెంది భూమాత కిరీటంలో మణిగా వెలుగుచుండినది మన భారతదేశం. మనుష్య వర్గం తిలో ఎంత ఉచ్చస్థితిని పొంద సాధ్యమో అంత స్థితిని పొంది మనుష్యుడు తనయొక్క అభిలాషకు లక్ష్యమగు ఆనందాన్ని యి, ఆనందానికి దారి ఆత్మ శ్రేతత్వమేనని ఎరిగి అందులో స్థితులం చేరి బ్రహ్మానందాన్ని అనుభవించి ఆ దారియే అన్నిటి త్తమమని తెలిసికొనెను. ఇట్లు తత్వమనే వృక్షంలో మారిన వేదములు. వేదములు అనాదియైనవి. వేదకాల నిర్ణయము గన కసాధ్యం. మన భారత భూమి వేద భూమి, పుణ్య భూమి. ప్మడు అవతరించుటకు తగునైన భూమియని పలుమారు అవత 'పరిత్రాణాయ సాధూనాం, వినాశయచ దుష్కృతాం, ధర్మ ార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే" అని ధర్మమును నెలకొల్పిన శేషత్వము భారత భూమికే కలదు. ఈ భూమిలో ఆత్మ తత్వ ం కొంత చల్లబడి ధర్మం తగ్గినప్పుడెల్ల మహాత్ము లవతరించి యు రణ చేసిరి. ఇట్లు జరగడం దైవనిర్ణీతం. ఇట్టి భాగ్యం మనదే.

ఇట్లవతరించిన మూర్తులే శంకరులు, రామానుజులు, మధ్వా
లు, కబీర్ దాసు. గురునానక్, శ్రీ కృష్ణచైతన్యులు, అప్పర్,
సరర్, తిరుజ్జాన సంబందర్, రమణ భగవాన్, మరి ఎందరెందరో
శిష్యులు, సిద్ధశిష్యులు.

సమీప కాలమున దక్షిణ దేశంలో అవతరించిన మహాత్ములు
గాను చిత్తురు మండలంలో శ్రీ సౌరకాయ స్వామివారను సిద్ధ
శిష్యులు. మరిన్ని తిరిచ్చినాపల్లి మండలంలో శాయమానవద్లు. వీరిరు
నమకాలీకులు. శ్రీ సౌరకాయ స్వామివారు క్రీ. వె. 1700 సం॥
రించి 202 సంవత్సరాలు జీవించి, క్రీ. వె. 1902 సంవత్సరం
జం చెందిరి. వీరు చేసిన దైవవర్యలు వర్ణనాతీతం. ఆశ్రయించిన
ఆదరించెను. లౌకిక రీతిలో లోపల బాధలు పోగొట్టి జ్ఞానమొసం
దేవలం జ్ఞానాపేక్ష కలవారికి ఆత్మతత్వంలో ఉన్నత స్థితులం
హాయపడి. కొందరిని గొప్ప సిద్ధులుగ చేసెను. వీరిని గొప్ప
క అని వర్ణించుట ఏ మాత్రం అతిశయోక్తి గాదు.

శ్రీ సౌరకాయ స్వామిలవారి జీవిత కాలంలో వారిని ప్రజలు
దుఃఖంతు దైవమని యెన్నుకొనిరి. వారి దైవశక్తి దేశమంతటా
ని ఉండెను. సమీపంలో ఉన్నవారే కాక చాల మారదేశస్థులను
ఆకర్షించిరి. ఉదాహరణంగా కాశీ నివాసస్థుడైన ఒక బ్రాహ్మణ
తన అభ్యాసంలో కొంత చిక్కుపడి, అట్టి చిక్కు తొలగించు
న ప్రయత్నింప తమ దివ్యదృష్టితో నారాయణ వనంలో మూర్తి
ప్రకాశించుచుండుట చూచి, అచ్చోట చేరి స్వామిని దర్శించి
రి రోజులు అచ్చటనే నిలచి, మనోరథం సఫలీకరించుకుని
గారిని పొగడి, తన గృహం చేరెను. బ్రాహ్మణ యోగికి హిందీ
స్కంపే తెలుసును. సిద్ధులవారికి ఆ భాష అపరిచితం. వీరి సంభా
షణలో జరిగెను. యోగుల తత్వం, స్థితిని సామాన్యులు ఎరుగ

సౌరకాయ సిద్ధుల అనుగ్రహంచే మూటలమ్మ అను ఒక
గాగి కాళహస్తికి సమీపంలో నుండు ఆకృతి యను గ్రామంలో
య్యతిగా వెలుగుచుండి సిద్ధి పొందెను. మడుగుస్వామి యను
గాగి కాళహస్తి ప్రాంతమంతా తిరుగుచుండి మహా నిర్యాణం
మదరాసు వాసులైన చట్టిపరదేశి అను ముంతపరదేశి సిద్ధ
మహోన్నత స్థితి పొంది నిర్యాణం చెందిరి. కుమారకుప్పం
అనువారు తమ జీవితమంతా మనుష్య సమూహానికి చాలా
పడిరి. ఇంక ఎందరెందరో ఉన్నత స్థితి కెక్కిరి.

సౌరకాయ స్వామివారు సిద్ధపురుషులు. భారత దేశంలో
కాలంలో నున్న సిద్ధులవలె ఆత్మశక్తి కలిగి అద్భుత చర్యలతో
సన చేస్తూ, అధర్మాన్ని ఖండిస్తూ శిష్యులను కాపాడు చుండిరి.
కు ప్రకృతి, వికృతి లోబడి ఉండెను. ఉదాహరణంగా, ఒక
విస్తారంగా పడుచుండిన వాన వారి ఆజ్ఞానుసారం బాటవెంబడి
ండిన బండి, ఎద్దును వర్తించి చుట్టు వర్తించు చుండెను. నాలుగు
దిక్కులు చుట్టూను వర్తించుచుండునప్పుడు బండి తడవకపోవడం
రం. మదరాసు నుండి బొంబాయికి పోవు మెయిలు సిద్ధుల
నైదు నిమిషాలు ఆగిపోయెను. ఇంజనులో ఏలాటి లోటు
వరు యంత్రం త్రిప్పినాకూడా బండిపోలేదు, ఈ సమయంలో
రు తమ చేతనున్న కర్రను ఖగ్గముద్ర రీతిలో పైకెత్తుకుని
తరువాత ముద్రహస్తాన్ని మార్చి, చేతనున్న కర్రను ప్రక్క
తడవుగా బండి ప్రయాణమయ్యెను, ఈ విధంగా వారి ఆజ్ఞకు
మే గొక వికృతి కూడా లోబడి నడచెను.

శిట్టి మహాత్ముడు చిత్తూరు జిల్లా, పుత్తూరు తాలూకాలో నారాయణ
పురాణ ప్రఖ్యాతి చెందిన పురాణ దివ్యక్షేత్రాన ఆరుణా సదీ
నిర్యాణమై అచ్చట సమాధి చేయబడి ఉన్నారు. సమాధిపై
వాలయము కట్టబడి ఉన్నది. ప్రతి సంవత్సరం వారు సిద్ధియైన
వమి రోజు గురుపూజ వారి శిష్యులచే వైభవంగా జరుపబడు

సోరకాయ స్వాములవారి జీవిత చరిత్ర తెలుగు, ఆంగ్లం, తమిళ,
రాషట్రలో సోరకాయ స్వామి కైంకర్య సమాజం వారిచే ప్రచు
ఉన్నది.

నారాయణవనము

నారాయణమండలం చాలా పురాతనమైన పుణ్యప్రదేశము. ఉత్తర
 ఉత్తర వేంగడము (వడ వేంగడము) 'కలౌ వేంకటనాయకః' యని
 గాంచిన ఏడుకొండల వారి మహాస్థలమున్ను. అందుకు కొంత
 గాన్న కాళహస్తి ప్రాంతాన్న భక్తాగ్రేసరుడగు కన్నప్ప
 , ముక్తిగాంచిన వాయులింగ ప్రతిష్ఠా విశేషం కలిగిన
 క్షేత్రమున్ను ప్రకాశించుచున్నవి. నారాయణవనానికి పూర్వ
 సూర్యనారాయణమూర్తికి గాను నిర్మాణంపబడిన ఆలయం
 నైపుణ్య విశేషాలు గలిగి, ప్రతి సంవత్సరాన రవి మీనరాశి
 ప్రవేశించిన పన్నెండు, పదమూడు, పదునాల్గవ దినాలలో
 శ్రీ సాయం సమయాన్న క్రమంగా మూలమూర్తియొక్క
 నాభి, కిరీటం వీటిపై ప్రకాశించు విశేషత్వం గలది. నారాయణ
 దక్షిణాన్న రత్నసభగా అమరిన తిరువాలంగాడు అను పురాణ
 గాంచిన ఈశ్వరాలయమున్ను. తిరుత్తణితో ప్రసిద్ధిగాంచిన
 స్వామి ఆలయము, శోకింగ పురాన విఖ్యాతిజెందిన యోగ
 మూర్తి క్షేత్రముల మధ్య వెలయు ప్రదేశాన్న. అరుణానది
 సౌరకాయ సిద్ధుల వారు తమయొక్క నివాస్థలమన నిర్మిం
 .

మణవన ప్రదేశాన్న శ్రీమన్నారాయణుడు విహరించుచుండి
 పురాణాలు ఘోషించుచున్నవి. ఈ ప్రదేశం తిరుపతి ఏడు
 ప్రదేశానికి చేరినది. పూర్వకాలాన ఈ ప్రదేశంలో అనేక
 , యోగులు, సిద్ధులు నివసించుచు. యీ ప్రాంతమంతయును
 చేసిరి. సమీపకాలాన్న సౌరకాయ సిద్ధులవారు యీ ప్రదేశాన్ని
 ప్రకాశింపజేసిరి.

య సర్వకార్య నిష్ఠులవారు ముందు తిరుపతి ఏడు కొండలయందు
 కీసి. యోగం నభ్యసించి, మౌనవ్రతుడై. దిగంబరుడుగా
 , ఆత్మత్వంలో మహోన్నతస్థితికి యెక్కెను. తిరుపతి ఏడు
 ప్రదేశం మానవులు ఆత్మిక అభివృద్ధి చెందుటకు సహాయపడు
 ణం గల్గినదని తమిళ కవిచక్రవర్తియగు కంబరు, తమ రామా
 వర్ణించివున్నారు. యిటువంటి పుణ్యప్రదేశాన్ని వారు ఆభ్యసించి
 ం గాంచిన పిదప లోకోద్ధారణార్థం నారాయణ ప్రదేశం చేరి.
 రి జీవితకాలాన్న వారిని గురించి భక్తులు స్తోత్ర పాటలలో
 పద్యాలు యీ క్రింద యివ్వబడినవి :

తిరుపతి కొండల క్రిందట

వరుసగ మౌనవ్రతోపవాసంబు లదు

స్తరకానఁదిరిగి వెల్లెడు

సౌరబుట్టల వేసదారిః సురమునివర్యాః

నారాయణ వనమందున

వారికగతి నెల్లవారు బలిసి గొలువ న

త్కారంబుల నన్నింటిని

జూరంగొనవయ్యః జియ్య సురమునివర్యాః

స్వామివారి - చరిత్రము

సొరకాయ సిద్ధులవారు సమూహమున ప్రథమంగా కనబడి సుమారు దెబ్బది యేండ్ల ముసలివారిగా కనబడిరి. వారి లక్షణము: దాల్చిన శిరస్సున సామాన్య గ్రామస్తునివలె చుట్టబడిన, చిరునవ్వు వెలుగు ముఖాని, పునమైన కనుబొమ్మలు, తెలమెరయు కన్నులు, పొడవైన నెరసిన గడ్డం, సొరకాయలు చుండెడి కావడి అమరిన భుజం, వీపుమీదను కొన్ని సొర పాత పేకల మూట, వామనరూపం, వయస్సుచే గూని, కచేత కర్ర, మరియొకచేత వారి సంచితమొను రీతి రెండు లు, భిక్షటనము చేస్తూ పెద్దల దర్శనం. వీరి కాయము స్పృశ సమయం వచ్చినప్పుడు కోరిన రూపం దాల్చు శక్తిగలవారు. సప్తం స్వామివారికి పువడేశం చేసిన కాలాన్ని మగ, ఆడ ని ఒక్క శుద్ధ బ్రహ్మ స్వరూపముగా దర్శన మిచ్చిరి.

ద్దుల జీవితం సామాన్యులవలెకాదు. వారెంత కాలం జీవించిన అంతకాలం జీవించగలరు. వారు జీవితంలో తమయొక్క పాప పుణ్యాలు రెండున్ను హరించి మధ్యస్థితిజేసి ముక్తిరు. సొరకాయ సిద్ధులు ప్రథమంగా శ్రీ. వె. 1770 సం॥ ఏండ్ల ముసలి వారుగా కనపడినప్పుడు పుత్తూరులో ఒక సత్రం ముందు సిద్ధులవారి ఆశీర్వాచనం కోరి అందుకుగాను తెంకాయలం పంపిన ఖర్చు సత్రం నిర్మించినవారి లెక్కలలో కనబడచచ్చి. అందువలన వారు సుమారు శ్రీ. వె. 1770 సం॥లో చి ఉండవచ్చునని నమ్మబడునున్న. ఆ కాలం నుండి వీరు

తిరుగుచూ, జన సమూహమునకు గొప్ప సహాయం చేస్తూ తన్ను చేరినవారిని కాపాడిరి ధర్మరీతిగా కోరినవి వారికిచ్చిరి. విరోధమైన పనులు వారికిగిట్టవు అట్టివారు ఎంతటి వారైనను విడిచిపెట్టెదరు. పురాణకాలంలో సిద్ధపురుషులు ఎట్టి గొప్ప వేసిరో అట్టి పనులను వీరును చేసిరి. వీరి దివ్యచరిత్ర చాల రీత్రం. వీరిని నేరుగా చూచినవారు యిప్పటికిని ఉన్నారు. వీరి పరిని తాతా యని పిలుతురు ఈ సురతాత యీ నాటికిని తమ గొల్పి ఆదరించి కాపాడుచున్నారు.

మారకుప్పం స్వామి యనువారు సౌరకాయ సిద్ధులవారి శిష్యుల కరు. వీరికి తామును సిద్ధులవలె శక్తిని సంపాదించువలెనని భిలాష ఉండెను. వీరు బాల్యమున సిద్ధులవారి నారాయణ నొకప్పుడు సందర్శించినప్పుడు సిద్ధులు “అబ్బాయీ, నీవు నీ కోరిక తలపొడ చాలా బరువు మూటలు మోయవలను” యనిరి. ఈ కాలానికి కుమారకుప్పం స్వాములవారికి తగు ఉపదేశం ఇచ్చి తిరుత్తణికి సమీపాన్న ‘నంది’ నదికి ఒడ్డున వేకువజామున కు విరీక్షించుచు సిద్ధులవారు వేచివుండిరి. మరికొంత సేపటికి కుప్పం స్వామి అచ్చటికి వచ్చి, సిద్ధులవారిని దిగంబరస్థితిలో ఉండ కానటువంటి కుద్ధ పరబ్రహ్మ స్వరూపముగ గాంచి ఆశ్చర్య పరిచిన సిద్ధులవారు కుద్ధ పరబ్రహ్మ స్వరూపులని తెలియు కుమార కుప్పం స్వామివారు ఉపదేశం తీసుకొన్న తరువాత పాప పెక్కువిధాల సహాయం చేస్తూ సచ్చిరి.

కా నొకనాడు ప్రాతఃకాలాన్న సిద్ధులవారు శిష్యులతో ఒకచోట

పిఱిన్నప్పుడు ప్రక్కనగల నొకమానుపై రెండు పక్షులుండెను,
 'నొకటి శాంతంగా నొకేచోట కూర్చుండెను మరియొకటి
 ల నెగురుచు పండ్లను దినుచుండెను. సిద్ధులవారు ప్రక్కనున్న
 'ంచి "చూచావురా, వీడు శాంతంగా కూర్చుంటే, వాడు కనబ
 'లను తినుచున్నాడు, శాంతంగా పూరుకున్నవాడే పరమాత్మరా"
 ఇది ఋగ్వేదములోని వాక్యం. వేదస్వరూపుడైన పరమాత్మ
 మయినవారికి వేదసారం తెలియడం సహజం.

సిద్ధపురుషులు

సౌరకాయ సిద్ధులు సహజ సమాధి స్థితిలో సామాన్యులతో కలిసి మెలసి తిరుగుచుండిన సిద్ధపురుషులు, వారు కనబడుచుండినను మాత్రు స్థితిలో సర్వవ్యాపిగా పరమాతుని దేవుడు చూచినా యందందు కనబడుచుందురు ఇంతటి గొప్ప తన్నాశ్రయించి వచ్చినవారి తత్వమెట్టిదో అవీవిధంగా వర్తించుదురు. అనగా తానూన్న వారిలో ఒకరుగా నటించుచు పెద్ద చిన్న అనే లేనిపోని హెచ్చుతగ్గులను రానివ్వరు. ధనికుల ధికారులతోను, బీదలతో బీదవారుగాను, భిక్షకులతో భిక్షగానును దురు. పరబ్రహ్మముతో లీనమైన వీరిలో మూర్తీకభవించి ఎన్ని దేవాంశములుండినను, సామాన్యులవలె తానును తోకూడా దేవాలయాలకు పోవుదురు. గుడిలోనున్న మూలలో అవాహనం అయివుండు ప్రణవశక్తి, సిద్ధులవారియందున్న పండు కారణాలచే కొన్ని విశేషవృత్త్యాలు కనబడును.

క సమయంలో గూడూరులో తహసీలుదారుగా పని చేస్తున్న స్వస్వామి శెట్టియూ. ఎ. గారును, మరొకొందరు భక్తులును తిరుమలకు వేంకటేశ్వరస్వామి దర్శనానికి వెళ్ళినప్పుడు సిద్ధుల కమతో దర్శనానికి రమ్మని ప్రార్థింప వారును సమ్మతించును కలసి తిరుమలకొండకు వెళ్ళిరి. అచ్చట వారందరు కాలక్రమార్థిగావించుకొని సిద్ధులవారినింబిలచుకొని స్వామిదర్శనానికి

వారందరు మూలమూర్తిని కొంతసేపు నిర్మలంగా నిలచి చేయుచుండిరి. తరువాత చూచుకొనగా వారి మధ్య నిలబడి సిద్ధులవారు కనబడలేదు. చాల భక్తి శ్రద్ధలతో పిలుచుకొనివచ్చి నడనందులకు వారందరు అతృప్తతో నలుప్రక్కల చూడ వీరందరును కొంతసేపు మూలమూర్తియందు మనస్సు లీనమై సమయంలో అతి సూక్ష్మస్థితిలో నున్న సిద్ధులవారు మూలమూర్తి మంతర్యామిగా వుండి తన్నుపరులు ఆతురతతో వెదకినంత వారి మనో భీష్టము నెఱవేర్చుటకు మూలబింబము నుండి భక్తులు గోష్ఠిలో చేరిరి. అందరును చెప్పలేనంత ఆశ్చర్య

ద్దులవారికి ఆత్మిక సహాయం ప్రొందుటకు సత్పాత్రమయినవారు స్వయం వారికి దీక్షయిచ్చి అభివృద్ధికి తేవలననే యభిలాష ఉండి ట్టివారు సమీపించినప్పుడు వారికి దీక్షయిచ్చి ప్రైస్థితులం జేరం దురు. ఆత్మిక సంబంధంగా సలహాలు యడిగేవారికి పూజలు. కంటే ధ్యానమే మేలని చెప్పుదురు. అప్పుడప్పుడు “అడుగు రో చేయివేసేవారు. లేదేరా” యని చెప్పుదురు. అడుగుకడుపు నాభీప్రదేశం. ఇదియొక యోగస్థానము. ఇచ్చట ఈశ్వరుడు మాడుచున్నాడని చెప్పుదురు. తమిళ శైవసమయాచార్యుని మూర్తి స్వామి ఆమాతూర్ పదిగంఠోత్ర పాటములో నాభికి నాలుగు ప్రేళ్ళ స్థానమున ఈశ్వరుడు తాండవమాడుచున్నాడని వున్నాడు. ఇందు మూలమున వీరిస్థితి యెట్టిదని వీరికి తగువైన ప్రైస్థితులం జేర సహాయం చేయవలసినయే ఆతురత వుండినదని గుచున్నది.

సిద్ధులవారి ఉపదేశము చతుర్ దీక్ష యనగా నేత్రములతో శిష్యుని ను చూడడమువలననే ఆత్మసత్త్విని, ప్రాణహతిచే శిష్యునిలో పెట్టడం లేక. హస్తదీక్ష యనగా చేతితో స్పర్శించి అట్టి సంబం

బాలమున ప్రాణహతి చేయడం వారి పద్ధతి. ఇంతేగాక తమ
కు తమ భిక్షపాత్రనుండి మహా ప్రసాదంకూడా యిత్తురు.

సిద్ధులవారివల్ల అనుగ్రహింపబడిన శిష్యులను “నీ బిడ్డకు నీవే
గోయవలనని పరిభాషతో చెప్పి, అభ్యాసంలో మరికొంత ఆత్మత
కావలనని చెప్పుదురు. ఈ విధంగా ఉత్సాహపరచి శిష్యులను
స్థితికి తీసుకొనివత్తురు చట్టి పరదేశియార్. ముంత పరదేశియార్
యరువరికి చట్టరీక్ష యిచ్చి వారిని సిద్ధులుగా చేసిరి, మద్రాసు
రేషను కమీషనరుగా ఉండిన బి. రామానుజులు నాయుడు వారితో
వారొకప్పుడు సంభాషించుచుండినప్పుడు వారి కుడిచేతిని సిద్ధులు
ట్టగానే, వారి మాటలు ఆగిపోయి, స్థంభించి నిలచిపోయి. కండ్ల
వార దారగా కన్నీరు ప్రవహింపగా అంతరాత్మయందు పూర్వక
సంభవం కలిగెను. ఈ విధంగానే సిద్ధులవారు అనేకులను
కు చేర సహాయపడిరి, వారిప్పుడు సమాధియయి వుండినను
కిని అత్యీకంగా మానవైదు అభివృద్ధి చెందుటకు, అంతర్యామిగా
హము పెడుచున్నారు. అన్ని విద్యలకు శ్రేష్ఠమైనది. బ్రహ్మ
అట్టి విద్యా విధాన మొసంగువారికి మరెవరుగాని యీడురారు.

ఐదవ అధ్యాయము

మూఖ్య శిష్యులు

మూటలమ్మ

సరకాయ సిద్ధులవారికి చాలా శిష్యులుండిరి, అట్టి శిష్యులయొక్క స్పృహంతం మనకు పూర్తిగా దొరకలేదు. వారు ప్రసిద్ధికెక్కిన జరిగిన కొన్ని సంభవములే మనకు తెలియుచున్నవి. వారి చరించుటవలన వారి ఆచారాలైన సిద్ధులవారి శక్తి పరిపక్వం గును.

ఘోరు జిల్లాలో నొక కుగ్రామమున నెనిమిదేండ్ల బాలిక పశు ప్షతుండినది. అందువల్ల నా బాలిక యాదవకులమునకు చెంది ని యూహించడ మైనది. ఆమె సద్గుణ సంపన్నురాలు. ఆమెను పునవారి మనస్సున ప్రేమానురాగము కలుగజేయ న్వభావము తక్కువలకు తగు పాత్రయని యితరులు తలచునట్లు చేయ లేది. దైవజ్యోతి పీచు మణి వంటిది.

పురబాలిక వుండిన గ్రామమున పేరు ప్రఖ్యాతిగాంచిన యొక స్తుతుండిరి. వారొకప్పుడు కాశీయాత్రకు ప్రయాణమైరి. వారికి కాలములలోనను, యాత్రచేయు క్షేత్రములలోనను యీదైవ సహాయపడునని తలంచి ఆ బాలికనుకూడా తమతో పిలుచుకొని

యాత్రికులు కాశీనగరము చేరగానే నచ్చట యొక బ్రాహ్మణోత్త
 ిచాల ప్నేహముగా నుండిరి. ఆ బ్రాహ్మణోత్తముడు తపస్సం
 ఘ. ఆత్మశక్తి చెందిన పరమ భాగవంతుడు. వీరి కరుణా కటాక్ష
 ములు పనికితైగా వచ్చిన చిన్నదానిపై పడెను. ఆయస్కాంతం
 మన సూది చలించునటుల. నా బాటక తండ్రివలెనుండిన యా
 ితోత్తమునియందు భక్తి విశ్వాసం చూపెను. యాత్రకువచ్చిన
 వచ్చినపని పూర్తిచేసుకొని తమ స్వగ్రామమునకు పోవు సమయ
 బ్రాహ్మణునివద్దకు కెలవు పుచ్చుకొనుటకు వెళ్ళిరి. బ్రాహ్మణుడు
 కె. వాసంగుచు. వారివెంట తెచ్చిన చిన్న దానిని తనవద్దనే
 మంచిదని చెప్పి వారి యభిప్రాయమడిగెను. చిన్నదాన్ని తన
 వద్ద ప్రనికతైగా నుంచు కొనవలెనని వారి యభిప్రాయము.
 కు వచ్చిన కుటుంబ కామందు చిన్నదానికి బ్రాహ్మణుల యభి
 ప్రాయం చెప్పి యామె యభిష్టమడిగెను. అందులకామె తన అభిప్ర
 యాదా అట్లే యని. అచ్చటనే నిలచి వు. డ తలచెనని తెలిపెను.
 ిర్యజన్మ సూత్రం. యాత్రికులు చిన్నదాని యష్టప్రకార
 ం బ్రాహ్మణోత్తముని యింట విడచిపెట్టి వెళ్ళిపోయిరి ఇందు
 యన యీ చిన్నది అనాధబిడ్డయని తోచుచున్నది.

వబాలిక బ్రాహ్మణోత్తముని యింట బాగుగ నమరిపుండి వారి
 కు ంతోషం కలగనటుల పనుల నిర్వర్తించుచు. వారి ప్రేమ
 ం సంపాదించెను. కొన్ని సంవత్సరములు గడచినవి. చిన్నదాని
 కనువలన బ్రాహ్మణుని యిల్లు నకల సంపదలతో వెలిగినది.
 మమున బాలిక యవతి యయ్యెను. తండ్రివలె కాపాడుచు
 బ్రాహ్మణుడు యామెకు యుక్తవయస్సు వచ్చినందున తగు
 ిచి. గృహస్థాశ్రయంను తెలిపిరి. ఈ వార్త వినినవెంటనే
 తన ఒక్క పూర్వజన్మ వాసన పీచనారంభించెను, ఆమె చాలా
 ంతో మృదుభాషలో “అయ్యా! నాకు పురుషుడు పరమాత్ముడే!
 క నేను వేరెవరిని మనస్సున తలచను” యని తన వుల్లమున

అతృత బైట కనుపడులాగు కన్నీరు పొంగి పుంబించి నిలచి
 1. ఆమె చాల తీవ్రమైన ముముక్షు. ఆమె చెప్పిన వాక్కులను.
 లించివుండిన దృశ్యమును బ్రాహ్మణుని మనస్సున అనందము
 సినవి. ముముక్షు ఒకటె అభిలాష సిద్ధించులాగు బ్రాహ్మణుడు
 ఉపదేశించెను.

మన తీవ్రముగా ధ్యానంలో విమగ్నురాలై వేరెందునను మన
 వెల్లనీయక. బ్రాహ్మణుని యిల్లుగిడచి దేశటనము చేయుచుండ,
 అదేశం చేరెను. నవయానన యువతికా బయలుదేరిన నీమె దేశ
 చాల సంవత్సరములు తిరుగుచు యెప్పుడెచ్చటనో విష్ణులో
 ండిరి. దక్షిణ దేశమున నెల్లూరు జిల్లా, వెంకటగిరి నుండి
 రాదు జిల్లా, అంబూరు, గుడియాత్రం వరకు స్వేచ్ఛగా
 చుచుండిరి. ఇట్లు సంచారముచేసే సమయమున సౌరకాయ
 దర్శించి వారిండ్ల దీక్ష పొందినట్లుగా వారే చెప్పుదురు.
 మూలమున ఆమె సౌరకాయ సిద్ధుల శిష్యురాలని లోక
 ను

కాటనము చేయుచుండిన సౌరకాయ సిద్ధులవారి శిష్యురాలు.
 విలిచివుండవలెనని ఉద్దేశం కలిగినేమో నమూనా మెరుగు
 రాకరోజు చిత్తూరు జిల్లాలో కాళహస్తికి సమీపమున నుండు
 న్నవి" యనుగ్రామ సరిహద్దున రస్తాకు ప్రక్కన వృక్షా నీరన
 క.ముతో తమ ఒక్క మూటలు ముల్లంతో శయనించి ఉండెను
 లు వారి తేజస్సును జూచి ఆకర్షింబడిరి. వీరి ముఖమున
 జస్సు వెలుగుచుండెను. వీరు సిదా మౌనంగానే వుండినందున,
 వరుగావి సంభాషించ వీలుపడనందున వీరి పూరు పేరు నెవ
 రించ లేదు. ఈమె యెల్లప్పుడును మూటలు ముల్లెలు మోసు
 వుచుండిన కారణమున వీరిని "మూటలమ్మ" యని జనులు
 గారు. ఈనామ మే వీరి జీవితము వరకు విలచివుండినది. ఈమె
 మము ఎవరుగాని ఎఱుగరు.

రాటలమ్మగారు కాళహస్తి గ్రామంలోనను, ప్రక్క గ్రామం విజృంభనముచేసి భుజించువారు. వీరిట్లు తిరుగు చుండిన కాలమున భక్తులు వీరివలన ఆకర్షింపబడినవారై వీరిని తమ యిళ్ళయందు ప్రార్థించి, వారికి సత్కారముల నొసంగి వారి యనుబొంది గొప్ప ధనికులైరి. బ్రహ్మాత్వం పొందినవారిని ఎవరు ఎవ పూజించినవారికా భావం లభించును. ఆశ్రయించివారిని ననుగ్రహించుచు. యితరుల గృహములలో నిలిచి, నిలువకలముండిరి. తరువాత, తాను కడపట నిలిచి నిర్యాణం అవుటకు 'క యేకాంతస్థలం చేర తీర్మానించుకొని, అక్కూర్తియనుచు చేరి, బైలుభూమియందున నిర్మానుష్యమైన చోట చేరిరి. అ పీరు నివసించుటకుగాను ఒక పూరియిల్లు తయారు చేసి. యీ స్థలం రేణికుంట గూడూరు యనుపదారిలో అక్కూర్తి లేవ్వేషనుకు సుమారు రెండు పల్లాంగుల దూరాన్న వున్నది. ఇది నివసించు చుండిన పూరియిల్లు యీ నాటికిని చక్కగా డివున్నది.

రాటలమ్మగారు పెక్కు సంవత్సరాలు పూరియింట నివసించు. వీరి భక్తులు వీరికి భోజనమిడి వీరిని ఆదరించుచు వచ్చారు. వీరి పేరు ప్రఖ్యాతి దేశమంతటా వ్యాపకమయ్యెను. నెల్లూరు. సుకంఠా గోదావరి విశాఖపట్టణం, కర్నూలు, జిల్లాల నుండి ఇంకా వేలూరు మొదలగు మండలములలో నుండి చాలమంది ప్రజలు స్మితేజస్సుచేత ఆకర్షింపబడి. వీరి దర్శనానికి వచ్చి వీరి యనుబొంది పోవుదురు. వీరి కరుణా కటాక్షమువలన భక్తులుండిన వీడి ధన్యులైరి. వీరి కుటీరమునకు సమీపమున సామాన్యంగా పోజాలరు, తగుమైనవారు వచ్చినంతట వారిని రావించబొంది పంపుదురు, అట్లుకానిచో దూరంగా వచ్చునపుడే రాళ్ళను రిమివేయుదురు. ఈ మెయందు పనులు చాల భయభక్తులతో చుచుందురు. ఒక్కొక్క సమయమున రాత్రికాలంలో వీరు

పనుచుండిన కుటీరము అగ్నివలన దగ్ధమైపోవునట్లు చుట్టు
 గ్రామములకు కన్పట్టెను. అప్పుడు వూరి వారందరు అగ్ని
 కై పరుగునవచ్చి చూడగా అచ్చజేమి వుండదు. ఇట్లగుడకు
 నేమిగా నుండవచ్చును, యోగివియొక్క ఆత్మజ్యోతియే
 యీ? ఈలాగు దైవస్వరూపిణియై మానవులమధ్య వెలుగుతూ
 సౌరమయ సిద్ధులవారి శిష్యురాలనని చెప్పకొనుచు, పెక్కు
 రములు తమ గురువుగారివలె తన్నాశ్రయించినవారి ననుగ్ర
 హించి, తానుండిన ప్రదేశమును పుణ్య ప్రదేశముగా జేసిరి.

బాటలమ్మగారి మాటలు వచ్చిన- యీనాటికి వారి నెరిగినవారు
 వ్యసములలో అంజలిహస్తులై వారిని ద్యానింతురు. ఈ జ్యోతి
 రు 1949 వ సంవత్సరం విర్యాణము చెందిరి. వీరిని. వీరుండిన
 నకు నమీపాన సమాధిచేసి, సమాధిపై యిటుకనున్నంతో
 ప్ప గుడివలె కట్టబడి వున్నది. జ్యోతియమ్మకు అంజలి.

చట్టి పరదేశి

సందోమ్మిదవ శతాబ్దంత్యమున తోభాస్వామి యను గొప్ప యోగి వేలూరులో ప్రఖ్యాతిగా వెలుగుచుండిరి. వారియందు జనులకు క్తి విశ్వాసముండినది. అనేకులు వారి నాశ్రయించుచుండిరి. మొక్క పరిపక్వమునకు తగినట్లు వారనుగ్రహింతురు.

ఇట్లున్న సమయమున బెంగుళూరులో సర్కారు పనిలోవుండిన హ్యోగికి భౌతిక జీవితమందు విరక్తి కలిగి ఉద్యోగమును వదులు వారు ఉత్తమమైన జ్ఞానమార్గంలో ప్రవర్తించుచుండిరి. వారు కలిగి అందుకు తగు సద్గుణపులను వెదకుచు దేశాటనం ప్పుడే వేలూరులో తోభాస్వాములవారిని జేరి వారివద్ద ఉపదేశం ని తెలుస్తున్నది. ఈ ఉత్తమ విరాగి నడుమున నొక చిన్న సరించి, చేతిలో భిక్షాపాత్రగా నొక మట్టిపాత్ర [(చట్టి) అర (చట్టి)] నెత్తుకొనిపోవుదురు. అందువలన వీరిని చట్టి పరదేశి మనే నామముతో లోకులు పిలువసాగిరి.

సర్కారు సిద్ధులు నారాయణనివసమందు చక్కగా నమరినవారై ఏ అనుగ్రహించుచున్న కాలాన్ని చట్టి పరదేశిగారు వారియొక్క స్థితి, శక్తి బ్రాహ్మణ్యము విని వారివద్ద అప్పుడప్పుడు వచ్చి చేస్తూ ఆనంద పడుచుండిరి. ఇట్లుండగా ఒకరోజు వీరిరువద్ద పండానికి ఎదురెదురుగా కూర్చున్నారు. ఏదో ఒక తాంత్రిక చేస్తుండగా, ఆ సమయంలో సిద్ధులవారు పరదేశిగారికి దీక్ష , యోగంలో పైస్థితులంజేయ అనుగ్రహించరని తెలుస్తున్నది. వానికి తరువాత పరదేశిగారు “ఆనందగురువే. ఆనంద అని సిద్ధులవారిని భక్తి పారవశ్యముతో స్మరింతురు. గురు అంతరాత్మయందు చాల ప్రేమవుండినది.

ట్టి పరదేశిగారియొక్క శిష్యులు జీవన్ ముక్తులు. అపూర్వమైన క్రికలవారు. ఒకే సమయమున పెళ్ళుచోట్ల కనపడు సిద్ధి కలిగిన రివలన అనుగ్రహింపబడిన భక్తులు పెక్కడ్రు కలరు. కణ్ణుకుట్టిస్వామి అనువారు అగ్రగణ్యులు. వారుకూడా ఒక గాగి. జీవన్ ముక్తులు. సౌరకాయసిద్ధులవారు మద్రాసులో ఒక ిదిగి వుండినప్పుడు కణ్ణుకుట్టిస్వామి వారచ్చటికి వెళ్ళారు. నుంలో సిద్ధులవారు “నా తమ్ముడు వస్తున్నాడు” అని అచ్చట రికి చెప్పారు.

ట్టి పరదేశియార్లు సౌరకాయ సిద్ధుల జీవితకాలంలోనే మద్రాసున మాధి జెందిరి. ఆయన నిర్యాణ సమయంలో సిద్ధులవారు మైళ్ళ కూరాన్న నుండిరి. ఆయినను వర్తమానమును దివ్వ తెలుసుకుని “అయ్యో నా ప్రేమ బాలుడు పోయినాడే. మరిగి డే. నేనేమి చేయుదును” అని దుఃఖించిరి వట్టి పరదేశిగారు ట్టిన భాతిక శరీరాన్ని మదరాసు నుండి తిరువ తియూరుకు ియి రస్తాప్రక్కన సమాధి చేయించి, అందుపై గుడి ఒకటి అచ్చట నిత్య పూజలు, గురుపూజలు వారి భక్తులవలన ంబడుతున్నవి. పరదేశిగారు జీవన్ ముక్తులు, వారి భక్తగోష్ఠి క.

రదేశిగారి చరిత్రనుండి సౌరకాయ సిద్ధులవారు ఒక ఉత్తమ ంహృత్తానదాత’ అని తెలుస్తున్నది.

మడుగు స్వాములు:

కాకాహస్తి తాలూకాలో 'మన్నెనముద్రం' అను గ్రామం కలదు. మించు 1921-వ సంవత్సరం మంచి పొడుగు గాత్రమగు ఒక ఆ గ్రామానికి వచ్చిరి. వారికప్పుడు సుమారు యేబది సంవత్సరమున్నందును. వారెల్లప్పుడు యోగనిష్ఠలోనే ఉందురు. ఆకలై రిక్ష మచించి భుజింతురు. ఎవరితోడను విశేషంగా మాట్లాడరు. ఐక్య గాంధీర్యమైన ప్రవర్తనచేత జనులు వారియందెక్కువ క్షుణ్ణులు చూపిరి.

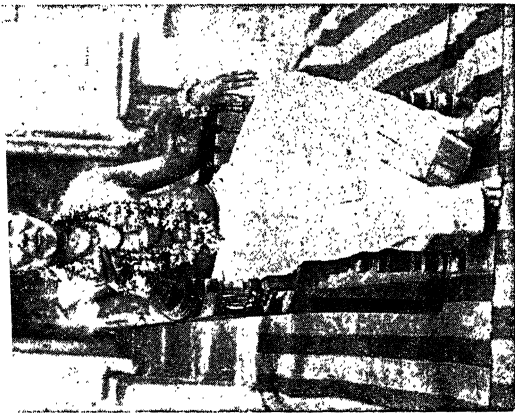
కీర్తి సముద్రం ఒక మడుగు వున్నది. స్వామివారు ఆ మడుగులో బాదేసి, గట్టున ఒక చెట్టు నీడలో అమరి ఉందురు. అందువలన మడుగుస్వామియని కారణజామయు కలిగెను. కాలక్రమాన్న కలిసి వర్తించువారివద్ద తమ స్వగ్రామం 'కుట్రాలం' అని పిలువారు. అయినను మొదట వచ్చిన పేరుతోనే జనులు వారిని పిలిచిరి.

స్వాములవారు గొప్ప యోగి అరవభాషలోనే సంభాషింతురు. ఇంక తన్మయ స్థితిలోనే వుందురు. ఎవరైన బలాత్కరంగా తన, ఆ సమయంలో తన ధ్యానస్థితినుండి వెలువడి, కోరిన వుత్తర మొసంగి, మరల ధ్యానస్థితికి వెళ్ళిపోవుదురు. వారిని గా ఆశ్రయించిన వారిని అనుగ్రహించుచుండురు. వారికోరికలు గును. స్వాముల వారున్నచోట కలరా, మళూచికం మొదలగు వ్యాధులు తొలగిపోవును. అందువలన యెచ్చెచ్చట అంటు కనపడుతవో అచటికి జనులు వారిని పిలుచుకునిపోవుదురు. పిల్లల మూత్రమున జాడ్యములు పాలిపోవును. స్వాములవారు

మూటలమ్మ సమాధి

ఆమె కడపటిరోజులలో నివసించిన పాక పెనుక ఉన్నది

మడుగుస్వామి

కుమా! ప్పంస్వామి

సముద్రం గ్రామాన్న సుమారు పన్నెండేండ్లు నివసించి ఉండి
'యేర్పేడు' గ్రామమునకు సమీపాన నున్న 'బుగ్గ' అను
జేరి రెండు సంవత్సరాలు నిలిచివుండిరి. తరువాత కాళహస్తి
వేరి. అచ్చట పదునారేండ్లు వుండి కడపట 1951-వ సంవత్స
రబడిండ్ల వయస్సున మహా సమాధి చెందారు.

మడుగు స్వాములవారి పూర్వ వృత్తాంతం మనకు తెలియదు.
ఒక సమయమున వైరాగ్యం కలిగి, గృహమును విడిచిపెట్టి
చేయుచుండిన కాలమున సౌరకాయ సిద్ధులను దర్శించి.
అనుగ్రహింపబడిరని వాత అప్పడప్పుడు చెప్పుచుందురు.
రువుల వారి యనుగ్రహం సంపూర్ణంగా పొందినవారు. ఇంతకు
పేజీలలో చెప్పబడిన మూటలమ్మను సౌరకాయ సిద్ధుల శిష్యులు
స్వాములవారును సమకాలికులు. ఒక సమయమున వారిరువురును
'నిరి అప్పుడిరువులను ఒకరికొకరు కొంతమారం వీపుచూసి
వారిభాషలో కొంతసేపు మాట్లాడి, ఎవరి త్రోవన వారు పెళ్ళి
యోగుల ప్రపరన సామాన్యులకు అగోచరం. సౌరకాయ
రి ఉత్తమ శిష్యులలో మన్నె సముద్రం మడుగు స్వాములు

ముంత పరదేశి

ముంత పరదేశి సాతానికలమునకు చెందినవారు. వీరు చదువుకున్న ఆక్సఫోర్డ్ డిపార్టుమెంటులో వుద్యోగం చేసిరి. హఠాత్తుగా తన గాన్ని, గృహాన్ని, బంధుమిత్రుల్ని వదలి వైరాగ్య దీక్షతో బయటికి వెళ్లిరి. ప్రస్తుతం రైల్వే ఆడిట్ గా వుండు స్థలం ఆకాలంలో టి. అని పిలిచిరి వీరు తన ఆహారాన్ని భిక్షమెత్తి రాణి తోటలో విధాననిష్ఠతో కాలం గడుపుచుండిరి.

ఇట్లుండగా మద్రాసు గిడ్డంగివీధిలో ఒక వైశ్యవర్తకుడు కడుపుతో చాలాకాలంగా బాధపడుచుండెను. ఎందరో వైద్యులవలన పొందినను బాధ నివారణకాలేదు. అప్పుడతనికి ఒకరు నారాయణంలో వుండు శ్రీ సౌరకాయ స్వామివద్దకు పోయి వారిని సబాధ నివారణ అగునని చెప్పిరి ఆ విధంగానే వైశ్యుడు శ్రీ సౌరకాయ స్వామివారిలో నారాయణవనం వెళ్ళి స్వాములవారిని దర్శించి టి. అని పిలిచెను, అప్పుడు స్వాములవారతనిని చూచి నీవెందు కొచ్చితివి? రాణి తోటలో వున్నవానివద్దకు పొమ్ము అని నెలల వైశ్యుడు మద్రాసు తిరిగి వచ్చి రాణి తోటలో ముంత పరదేశిని చూచి నమస్కరించి, తన కడుపునొప్పి గురించి, నారాయణవనం సౌరకాయ స్వాములవారి యాజ్ఞప్రకారం తనక్కడికి వచ్చితిమి. ముంత పరదేశి కొంతసేపు శ్రీ సౌరకాయ స్వాములవారి కం అడిగి, విని “ఇప్పుడు నీకు కడుపునొప్పి పోయినదా?” యని ప్రశ్నించిరి. వైశ్యుడు కొంతసేపు యోచించి, కడుపుబాధ పోయినదని చెప్పి, పరదేశిగారికి నమస్కరించి వెళ్ళెను.

సంభవాన్ని దీర్ఘంగా ఆలోచించి, తనను శ్రీ సౌరకాయ స్వాములవారి వద్దకు రమ్మని యాజ్ఞాపించినట్లు జ్ఞానోదయం కలిగి

తపరదేశిగారు గ్రహించారు. పిమ్మట నారాయణ వనానికి
గిరి వెళ్ళి, శ్రీ స్వాములవారి యెదుట నిలబడగా వారిద్దరికి యీ
సంభాషణ జరిగినది.

వారు : “నీ వెవరవు? ఇక్కడి కెందులకు వచ్చితివి? నిన్నెవరు
హునిరి?”

రదేశి : “కడుపు నొప్పితో బాధపడుచుండిన వైశ్యునితో, ను
వద్దకు రమ్మని పెలవిచ్చిన దున వచ్చితిని.”

వారు : “అట్లయిన ఆ శిథిలమైన పోలీసు స్టేషను ప్రక్కన
వుండుము.”

రదేశి : “నేను మీవద్దకు జ్ఞానోపదేశం పొందుటకు వచ్చితిని.”

వారు : “ఓ! అలాగా, అట్లయిన నీవు నేను చెప్పిన స్థలమున
గి నెలలుండుము అటు తరువాత బుధవారమునాడు
మధ్యాహ్నం 12 గంటలకు నాకు కన్పడుము.”

ంత పరదేశి, శ్రీ స్వాములవారి ఆజ్ఞప్రకారం శిథిలమైన
ట్టడంలో గి నెలలు గడిపెను. భిక్షమెత్తి భుజించుచు, సంగీత
లిగివున్నవారు కావున భజనగోష్ఠులతో కలసి పాడుచుండిరి.
ములవారు నిర్ణయించిన బుధవారం మధ్యాహ్నం భజన
పాడుచు, యాడుచు, ముంత పరదేశి స్వాములవారిని దర్శించిరి.
స్వాములవారతనిని చూచి “నేను యీ నృత్యగానములకు
నిన్ను నీవే తెలుసుకొనవలెను.” యని చెప్పి కోపముతో
పరుగిడిరి. దీనిని చూచి ముంత పరదేశిగారు యితరులతో
ంకాయలు తీసుకురండి, స్వాములవారు నాకు 12 గంటలకు
యిచ్చుదురు. అట్లుగానిచో, పెంకాయలను నా శిరస్సున

నినట్లు ఆజ్ఞాపించిరి. పెంకాయలు తెచ్చుచుండిరి. 11 $\frac{3}{4}$ గంటలకు పరదేశిగారు మైమరచి క్రింద పరుండిరి. సరిగా 12 గంటలకు కాయ స్వాముల వారు పరుండి వుండిన ముంత పరదేశి వద్దకు తని తన నేత్రములను బాగుగా చూడచుచు చెప్పి. పరదేశికి తీవ్రముగా చూచిరి. ఆ క్షణమే ముంత పరదేశికి దివ్యమైన క్షణము పూర్తిగా కలిగినది, ఇందులకే “చక్షువీక్ష” యని పేరు. తరువాత ముంత పరదేశి కొంతకాలం నారాయణవనములో మద్రాసు వెళ్ళిరి.

102-వ సంవత్సరము శ్రీ సౌరకాయ స్వాములవారు మహా పొందిరని తెలిసి, ముంత పరదేశి నారాయణ వనమునకు వచ్చి సమాధి కార్యములన్నీ శ్రద్ధగా గమనించి మద్రాసుకు వెళ్ళిపో క్కడ మైలాపూరులో ఒక యింటి యరుగుపై నివసించుచు సజలకు కష్టవివారణ చేస్తుండిరి. తనయొక్క ఛాయాపతము తీయరాదని, తను మరణించిన పిదప తన దేహమును చేయరాదని, దహనము చేసి, యా బూడిదను సముద్రంలో కలుప తన భక్తులకు నొక్కిచెప్పిరి. అంతేకాక తను మరణించిన తరు ప్పేవరును స్మరించరాదని, పూజించరాదని చెప్పి యీ విధంగా ప్ప కీడు కల్గననికూడ భయపర్చిరి. ముంత పరదేశిగారు మర దే, వారి భక్తులు వారి యాజ్ఞ ప్రకారమే వారిని దహనము చేసి, స్థులను సముద్రంలో కలిపిరి.

కుమారకుప్పం స్వామి :

మారకుప్పం గ్రామం తిరుత్తణి నుండి పోళింగపురం కి మైళ్ళ దూరంలో వున్నది. ఆ గ్రామంలో నరసింహస్వామి చాల దైవభక్తి పరుడైన పెరుమాళ్ రెడ్డి అనురైతు ఉండెను. 109 సంవత్సరాలు జీవించి తన మరణ సమయాన్ని గ్రహించి త్రులందరివీ తన దగ్గరకు పిలిపించి, తాను చేయవలసిన లన్ని పూర్తిచేసినట్లును, తాను వారిని వదలి పోవునట్లు తెలిపి త్రులైన గోవిందరెడ్డిని, తులసీ తీర్థమును తను నోట పోయి ప్రాణాలు వదలెను.

తన కుమారుడు గోవిందరెడ్డియే పిమ్మట కుమార కుప్పం అని పిలువబడిరి, వీరు శ్రీ సౌరకాయస్వామి ముఖ్య శిష్యులలో చిన్నతనమునుండే సిద్ధపురుషుల యొక్క సాధువులయొక్క గత్యాన్ని వుత్సాహంతో వెదుకువారు. ఇతని బాల్యంలో ఒక ర తండ్రితో శ్రీ సౌరకాయస్వామి డగ్గనానికి నారాయణ శిష్యు. ఆనాడు శ్రీ స్వాములవారు భిక్షకై ఒక గృహంలో స్వాములవారి దర్శనం దొరుకునంతవరకు తాను ఆహారం వీక్షవహించి, బాలుడైన గోవిందరెడ్డి ఆ యింటి అరుగుపై పు. గృహంలో శ్రీ స్వాములవారికి పూజ పుసస్కారాలు చేసి పెట్టగా, స్వాములవారు బయట అరుగుపై అకలితో వున్న ను లోనికి భోజనానికి పిలుచుకొని రమ్మని ఆజ్ఞాపించిరి, బాలు విందరెడ్డిపై సౌరకాయ స్వామివారికి అప్పటికే ప్రేమ కల్గినది.

విందరెడ్డికి కుమారు 14 యేండ్లు వయస్సుప్పుడొక విశేషం అది యేమన. సంక్రాంతి మరసటి దినం : కువుల పండుగకు ర తెచ్చుటకు గోవిందరెడ్డి రాత్రివేళ తిరుత్తణి మార్గాన వొంట వికి పోవలసి వచ్చెను. దారిలో 'నంది' నదివద్ద వొక ఎత్తయిన

శంభో ఒక మనుష్య రూపాన్ని బాలుడు చూచి, భ్రమపడి నిలచెను. అతడు శ్రీ సౌరకాయ స్వాములవారు. “గోవిందా, ఇటు రమ్ము” స్వాములవారు పిలిచిరి. బాలుడు భయపడి కదలక నిలబడెను. అతడు చూచి స్వాములవారు “భయపడకు, దగ్గరకురా. పెరుమాళ్ రెడ్డి వారు కావా? ఇదుగురన్నదమ్ములలో నీ వొకడవు కదా ” యని ముచ్చి పలికారు. అప్పుడు బాలుడు స్వాములవారిని సమీపించగా నెను. “నాకు దాహంగా ఉంది, నీళ్ళెక్కడ ఉందో చూపించు” చేయుదునని చెప్పి గోవిందరెడ్డి శ్రీ స్వాములవారిని తోడ్కొని నదిలోకి దిగెను. ఆ సమయంలో బాలుడైన కుమార కుప్పం సౌరకాయ సిద్ధులను దిగంబర స్థితిలో, మగ, ఆడ కానటువంటి బహు స్వరూపాన్ని గాంచి ఆశ్చర్యపడెను. స్వాములవారికి బాలుడు విధంగా సంభాషణ జరిగినది.

లవారు : “బాలుడా! నేను యిప్పుడు నీ కొక వస్తువు యిచ్చుటకు యిక్కడికి వచ్చితిని. ఆ వస్తువులో మూడు భాగాలు యంతకు ముందే ముగ్గురికి యిచ్చివేశాను, నాల్గవ భాగం పుచ్చుకొనుటకు నీవు అర్హుడవని యిక్కడికి వచ్చాను. పుచ్చుకో!”

శంభో : “స్వామీ! నా తండ్రి యనుమతి లేక నేనా వస్తువును పుచ్చుకో లేను.”

లవారు : “బాలుడా, అలాగే చేయి నీ తండ్రి యనుమతి పుచ్చుకొని యీ వస్తువును ఉపయోగించు. నేను ఉపదేశించునది వాసుకో.”

అప్పుడా బాలుడు అక్కడ పడివుండిన ఒక కాగితం నెత్తి నాగలవారు రసంలో నొక పుల్లను అద్ది స్వాములవారు ఉపదేశించిన విధముగా వ్రాసుకొనెను. అప్పుడు స్వాములవారు గోవిందరెడ్డిని చూచి “హా మంత్రం, బాల రహస్యమైనది. దీనిని బాగుగ పఠించిన యీ కాగితాన్ని గంగలో కలిపివేయవలెను.” అని హెచ్చు దృశ్యమైరి తక్షణమే బాలుడు యింటికి వెళ్ళి తన తండ్రి పెరు రెడ్డితో జరిగిన విషయాల నెరిగించెను. తండ్రి తన కుమారుని

తోషంతో “నీ పూర్వ పుణ్యం వలన మహాత్ములైన శ్రీ సౌర
గ్వములవారు నీకు ఉపదేశించిన మహా మంత్రాన్ని పఠించి
శగుము” అని పలికెను. ఆ మంత్రాన్ని గోవిందరెడ్డి పఠించి,
జపం చేసి, చాల శక్తిమంతుడుగా, కుమారకుప్పం స్వామిగా

క పర్యాయం శ్రీ సౌరకాయ స్వాములవారిని దర్శించుటకు శ్రీ
కుప్పం స్వామి నారాయణవనం వెళ్ళగా అగ్నిగుండానికి కట్టెలు
చెప్పి స్వాములవారు వారిని అడవికి తీసుకుని పోయారు.
వారిరువురు నొంటిగా ఉన్నప్పుడు సౌరకాయ స్వాములవారు
రు. “అబ్బా, నీవు తలపై యెక్కువ భారం మోయవలసి
కుమారకుప్పం స్వామి తన జీవిత కాలంలో ప్రజలకు చాల
సవలసి ఉన్నదని యిట్లు తెలిసారు. కుమారకుప్పం స్వామి
వది వయస్సు నుండి డెబ్బది సంవత్సరాల కాలం ప్రజల
కష్టాలను స్వాములవారు అనుగ్రహించిన మంత్రశక్తిచే నివా
ండిరి. అనేకులు వారికి భక్తులైనారు. వీరిలో పెద్ద ఉద్యోగస్తులు
దులు, నీతిపతులు (జడ్డీలు), వర్తకులు యిప్పుడు కూడా

సౌరకాయ స్వాములవారి శిష్యత్వం పొందిన తరువాత కుమార
స్వామికి తపోబలమతిశయించినది. కొన్ని సమయాలందు
స్మయత్వంలో ఉండునప్పుడు తన దేహపరిస్థితి తనకే తెలియక
కూడా యాడక స్థంభించి పోవుదురు. అట్టి సమయంలో వారు మర
మో యని కూడా సందేహం కలుగును. తన సోదరితోను,
రితోను, అట్టి పరిస్థితిలో తన శరీరాన్ని యేమీ చేయరాదని
కెప్పి వుందారు.

కుమారకుప్పం స్వామి తన జీవితకాలం తొండది సంవత్సరాలు
కుపకారం చేయటమే కాక, అద్భుతమైన కార్యాలను కూడా
రి సంవత్సరం ఉగాది పండుగనాడు పరమాత్ముని పాదాలను

మంగమ్మ

మంగమ్మ వన్నెరెడ్డి కులానికి చెందినవారు. నారాయణ వనము కి పుట్టి, పెరిగినవారు. చిన్నతనంలోనే ఆమె శ్రీ సౌరకాయ స్వామి యొక్కవ భక్తి ప్రియాలతో ఉపచారంచేస్తూ వచ్చినది. ఆ బాలికపై ములవారు దయ చూపుచుండిరి. ఆమెకు పదునైదు సంవత్సరాలు స్పృశాగానే నగరిలో నొకరికిచ్చి వివాహంచేసారు. ఆమె నగరిలో ౨౩ బంధమై ఉ.డినప్పుడు శ్రీ సౌరసాయ స్వాములవారు మహా ధి పొందారు. ఇద్దరు బిడ్డల తల్లియై పండ్రెండు సంవత్సరాలు తరం గడిపి, విరక్తిచెంది. మంగమ్మ గృహం వీడి బయటకు పోయెను. నాలుగు మాసాలు ఎంత వెదకినను కన్పడదాయెను. ౪ నారాయణవనానికి తూర్పుగా ఆరుమైళ్ళ దూరాన నుండు శింగిరి శ్రీ సృంహస్వామి దేవాలయాన ఆమె కన్పడెను. అప్పుడు ౪ కొందరు ప్రజలు, ఆమె పుట్టిన స్థలమైన నారాయణ వనానికి వచ్చారు.

మంగమ్మ ఎవరితోను యెక్కువగా మాట్లాడక, సదా శ్రీ సౌర స్వాముల ఆలయముననే ధ్యానంలో కాలం గడిపెను. తన ఆహార మెత్తుకొనుచుండెను. శ్రీ స్వాములవారి కృపవల్ల మంగమ్మకు క్రికలిగినది. ఇతరుల కష్టాలు, బాధలు నివారించుటకు, భవిష్య తెలుపుటకు ఆమెకు శక్తి కలిగినది. కుష్ఠరోగంతో బాధపడు ఒకరిని ఆమె గుణపరచినది.

సతీరోజు మంగమ్మ అడవికి పోయి సౌరకాయ స్వామివారి న అగ్నిగుండానికి కట్టె పుల్లలు తెచ్చును. చాల సంవత్సరాలు కాననే గడిపి 1939 వ సంవత్సరాన సమాధి బొందెను. శ్రీ

వారి పాదాలవద్దనే చాల సంవత్సరాలు ఆమె ఉండినందున,
 హాథి గుడి అవరణలో యేర్పడినది. ఆ సంవత్సరం స్వామిల
 పూజ వినం మంగమ్మ సమాధిపై ఆమె విగ్రహాన్ని శ్రీ
 కుప్పం స్వామిచే ప్రతిష్ఠింప బడినది. విగ్రహానికి దిగువ వెండి
 బంగారు మాంగళ్యం ఉంచారు మంగమ్మ మరణించినప్పుడు
 నను యామె దైవ జ్ఞానం పొందినందువల్ల మంగమ్మకు
 నోషంలేదని కుమారకుప్పం స్వామి చెప్పి, బంగారు మాంగళ్యం
 ప యేర్పాటు చేశారు

నందనారు స్వామి

శ్రీ సౌరకాయ స్వాములవారు సమాధి అగుటకు పూర్వం సమాధి వత్సరాలుగా ఒక హరిజన బాలుడు చిన్నతనం నుండియే వారికి చేస్తూ, వారితో తిరుగుచుండెను. ఆ సమయంలోనే యీ బాలుడు పండి, ఇల్లు వదలినట్లున్నది. ఎల్లప్పుడు దైవభక్తితో స్వాముల ఉన్నందున వారి అనుగ్రహం, ఉపదేశం పొందెను. వీరిప్పు యింకా ఉన్నారు. నారాయణవరంలోను, చుట్టుప్రక్కల గ్రామము లు కన్నడుదురు. పొట్టిగా, ముతలువడిన శరీరంతో తెల్లని గడ్డం పండి, తలపై పెద్ద తలపాగతో తేజోవంతంగా శ్రీ సౌరకాయ వారిలాగే ఉండురు. వీరు గొప్ప సాధువు. నారాయణ వనంలో కాయ స్వామివారి ఆలయాన తరచుగా దర్శనమిత్తురు ఒకప్పుడు ద్రాచలానికి వెళ్ళారు. అప్పుడు మనస్సులో శ్రీ సౌరకాయ వారిని ధ్యానించుచు, నచ్చట రామాలయం ముందు నిలబడి యిడు, శ్రీ సౌరకాయ స్వాములవారే వారికి దర్శన మిచ్చినట్లు నా. ఇది మహాసమాధి వెనుక జరిగిన విషయం. ఇందువల్ల వారికి నందనారు స్వామివారిపై ఉన్న అభిమానం తెలుస్తోంది.

అద్భుత చర్యలు

సౌరకాయ స్వాములవారు నర్వేళ్ళరునివలె సర్వవ్యాపిగను, వారిగను, ఆపద్బాంధవులుగను. అనేక ప్రజలకు, జంతు హాసం చేసూ ప్రసిద్ధి చెందిరి. పూర్వ పాప కర్మములవల్ల టువంటిని, చికిత్సవల్ల నివారణ కాకుండుటవంటి తీవ్రమైన మును కూడ, వారు భుజించి ఆహారంనుండి ఒక ముద్ద యిచ్చి చుచుండిరి, వారి తపోబలముచే ఆ తీవ్రరోగాలను భస్మీకరణం రి. ప్రకృతివికూడ బంధింప శక్తి కలిగివుండిరి. సౌరకాయ వారి ప్రభావం లిట్టివని చెప్పుటకు సాధ్యం కాదు. 1958-వ రంలో శ్రీ సౌరకాయస్వామి కైంకర్య సమాజువారు ప్రచు 'శ్రీ సౌరకాయస్వామి చరిత్ర, అద్భుత చర్యలు' అను తెలుగు లో తెలుపబడినవి. ఇప్పుడు యిక్కడ మరొకొన్ని ప్రభావాలను న్నాం.

గరి సమీపమున "దామరపాకం" అను గ్రామం కలదు. నల్లతూర్ మునుస్వామిశాస్త్రి అను ఒక బ్రాహ్మణుడుండెను, ధర్మసేద మంత్ర శాస్త్రములందు నిపుణుడై, గొప్ప మంత్ర ఖట్టప్రక్కల గ్రామాలయందు పేరుగాంచి వుండెను. అతని భయపడుచుండిరి. తన్నెదిరించి వారికందరికి యీ బ్రాహ్మ యి కల్గించుచు, చాల గర్వంతో తిరుగుచుండెను. ఒక దినం కాయ స్వాములవారు తన చుట్టను ముట్టించుటకు అగ్గివుల్లను లిగిన పుల్లి ఆరిపోయినది. స్వాములవారు మరియొక పుల్లిను ను ముట్టించబోవు సమయంలో అదికూడా ఆరిపోయినది.

పటకు కారణమేమాయని శ్రీ స్వాములవారు నలుదిక్కులను చూచి, త్రవాది యగు బ్రాహ్మణుడు అక్కడ వుండుట గాంచి, “చీ! యిక్కడనే వుండు” అని పల్కి తన చుట్టను వెలిగించుకుని రి. మునుస్వామిశాస్త్రి తానున్న స్థలముననే స్థంబీభూతుడై కదల వుండెను. అతని మిత్రులు అతనినక్కడనుండి కదలింప జూచిరి. సావ్యం కాకపోయినది. ఇట్లు రెండు దినాలు మంత్రవాది అచ్చటనే హోరాలు లేక, కదలలేక నిలువవలసి వచ్చినది. అతని ప్నేహి కొందరు శ్రీ సౌరకాయస్వాముల వారివద్దకు వెళ్ళి, వారి పాదాలపై బ్రాహ్మణుడు తగినంత శిక్ష అనుభవించిన వాడని, సతనిని చి, రక్షించుచుని వేడిరి. అటుపై దయాస్వరూపులగు స్వాముల సంక్రవాదిని బంధంనుండి విడిపించిరి. ఆనాటినుండి మును శాస్త్రికి గర్వం తగ్గినది.

నారాయణవనంలో శ్రీ కల్యాణ వేంకటేశ్వర స్వాములవారి వక్కబరుచుటకు కొయ్య సామగ్రి కావలసి వచ్చెను. అందులకు విజనన సమీపముగల అరణ్యమంతా వెదికిరి. కాని, వారికి తగు వృక్షమును గాంచకుండిరి. వారిపని తమవల్ల కాదనుకొని సౌర సిద్ధులంజేరి, వారి కష్టాలు మొరపెట్టుకునిరి. వారిమొరాలకించి, సంవృత స్థలాన్ని గుర్తించి వారి కుపయోగపడు వృక్ష మచట నుడివి, అచ్చటికి వెళ్ళి తెచ్చుకొనుడని నిర్దేశించిరి, వీరు మునుప ప్పు ఆ స్థలాన్ని చూచివుండిరి. అచ్చట వారు మునుపెన్నడు రు నుడివినటువంటి వృక్షం గాంచలేదు. అయినను సిద్ధులవారి బదులు చెప్పలేక, వారి నిర్దేశానుసారం ఆ స్థలానికి వెళ్ళి అచ్చట వృక్షం ఉండుట చూచి ఆశ్చర్య చకితులైరి సిద్ధులవారు చిన్న పెద్ద వృక్షంగా మార్చిరో.

తూరు తూర్పున తామ్రమంబాపురం అను గ్రామం ఉండినది. శాస్త్రాలను చదివి పాండిత్యం సంపాదించిన అజ్ఞ రామశర్మ దారుగా, స్వాములవారి జీవిత కాలంలో వుండెను. శ్రీ సౌర

స్వాములవారు, వారి యింటికి అప్పుడప్పుడు భిక్షకు పోవు
 1. ఇనాముదారి అవ్వగారు యాయింటి మజమాని. ఆమె
 వారిని చాల భక్తిప్రియములతో పూజించి. వుపసరించు
 సారకాయ స్వాములుకు ఆమెపై దయకలిగి కాలణా (కాని)
 నామె చేతికిచ్చి, “దీనిని జాగ్రత్తగా వుంచు. పగటిపూట దీనిని
 పవచ్చును గాని రాత్రిపూట వుపయోగించరాదు. జాగ్రత్త”
 అనిచ్చిరి. ఎత్తుగానుండు ఒక గూటిలో ఆ ‘కాని, ని జాగ్రత్తగా
 అవ్వగారు ప్రతి దినం పగటి పూటలో చిల్లర సామగ్రులు
 ప వుపయోగించుచుండెను. గూటిలో కాలణా విళ్ళ తీయగనే
 మరియొక కాలణా కనబడును. కాలణా డబ్బులు తరగక
 కికి లభించుచుండెను. చాలకాలం తరువాత ఒకదినం ఆ యింటి
 పబిడ్డ పొరపాటున గూటిలోని కాలణాను రాత్రిపూట యేదో
 ప తీసికొని పోయెను, గూటిలో కాలణాలు కన్నడలేదు. ఈ
 జరిగిన పరువాత శ్రీ సొరకాయ స్వాములవారక్కడ
 అప్పుడు అవ్వగారు జరిగిన వృత్తాంతాన్ని తెల్పిరి. అందులకు
 వారు “కాలణా వెళ్ళినదా? ఏమి చేయుదము” అని చెప్పిరి.

క సమయంలో శ్రీ సొరకాయ స్వాములవారు “కుమార
 వెళ్ళిరి. అక్కడ ఒక ఖాళీ స్థలమున కూర్చుండి, ఆ స్థలమందు
 ప మొకటి యేర్పడునని నిత్యపూజలు జరుగునని తెలిపిరి.
 పోట రాములవారి దేవాలయం ఉన్నది. నిత్యపూజలు ఉత్స
 క్రమంగా జరుగుచున్నవి. దేవాలయం ప్రక్కన పెద్ద భవన
 కట్టబడి వున్నది.

నారాతన అద్భుత చర్యలు

మన దేశమందు అనేక సిద్ధులు ఉండిరి. వారు ఎల్లప్పుడు పురు. శ్రీ సౌరకాయ స్వాములవారు కూడ ఒక సిద్ధులె. నారాయణ లో మన స్వాములవారి దేవాలయానికి సిద్ధులు యీనాటిక కూడా ఉన్నప్పుడు వచ్చునట్లు తెలిసిన విషయమే. భౌతిక శరీరమును నను శ్రీ సౌరకాయ స్వాములు కొందరు భక్తులకు దర్శన మిచ్చు పురు. శ్రీ స్వాములవారిని దృఢభక్తి శ్రద్ధలతో నమ్మిన వారిని రక్షించుచున్నారు. తాన్ను సదా స్మరించువారిని తానెల్లప్పుడు దెదనని తాను వాగ్దానం చేసిరి. ఆ ప్రకారమే ప్రస్తుతంకూడ లలవారు తన భక్తులను రక్షించుచున్నారు.

వేలూరులో ఆంజనేయ పుపాసియైన రఘునాథరావు అనువారుం వారి పుపాసనలో యేదో పొరపాటు జరిగినందున అతని మతిచెడి లె వికార చేష్టలు చేయనారంభించెను. అతనిని కుమారకుప్పం వద్దకు బంధువులు తీసుకొని పోయిరి. కుమారకుప్పం స్వామిని నే “మీరు శ్రీ సౌరకాయ స్వాములవారి ముఖ్య శిష్యులతో ఒకరు య ఆజ్ఞప్రకారం నేను నడచెదను” అని పత్కెను. ఆ నాటినుండి ధరావుకు బుద్ధి స్వాధీనమైనది. ఏమట్ట ఒక సమయమున శరీరమంతా బొబ్బలేర్పడినవి. ఎంత వైద్యం చేసినను ప్రయోజ రీకుండినది. అప్పుడతడు నారాయణవనం వెళ్ళి సౌరకాయ వారి అభిషేక తీర్థాన్ని తన ఒడలంతా పూసుకొనగ బొబ్బలు యినవి.

1) స్వాములవారిని అగ్నిహోత్రుడని చెప్పుదురు. సదా తన

అగ్నిగుండం నుంచుకొందురు. ప్రస్తుతం వారి సమాధి ఎదుట
 ఉంచుచుండెడి అగ్నిగుండం వున్నది. ఆ గుంకంలోనుండి తీయు
 ఎక్కువ మహిమ గలదు. పూర్వం శ్రీ జ్ఞానసంపంధమూర్తి
 విబూదియొక్క ఉన్నత మహిమలను గూర్చి పాడివున్నారు.
 మే మంత్రమని చెప్పి యానాడు మధురలో బలవంతులుగా
 తైనమతస్థులను మంత్రవాదలెప్పుడు విబూధిని ప్రయోగించి
 యు మడసిరి, మన స్వాముల సమాధి ఎదుటవుండు గుండంలోని
 యధరించిన దేహా అసౌకర్యములును. మనోవ్యాకులములను
 వునని భక్తులు వారివారి అనుభవములవలన పల్కుదురు.
 బాధలు మొదలగు గాలి చేష్టలవలన ఆర్పాటము చేయవారిపై
 ధిని చల్లినవారు శాంత మగుదురు ఇది నిక్కము.

శ్రీనాథయ్యర్ అనువారు “తంతి తపాల శాఖ” (P. & T.
 లో వుద్యోగములో వుండిరి. ఇప్పుడు మద్రాసునందు మైలా
 వున్నారు. వారికి శ్రీ సౌరకాయ స్వాములవారియందును.
 కుప్పం స్వామియందును యెక్కువ భక్తి. నదా వారిరువురిని
 చుందురు. ఎల్లప్పుడును శ్రీ సౌరకాయశ్వామి దేవాలయంలోని
 ఉడది బూధిని వారి ఇంట వుంచుకొందురు. బాధలునివారించుటకు
 ధిని ప్రసాదింతురు. ఈ దిగువ కనబరచబడిన విషయంబువారు
 గా తెల్పినవి.

క మొదలియారమ్మగారు వారి యింటికి వచ్చి. అయ్యరు తల్లి
 న యింటిలో మూడు లోజులకు ముందు జనించిన శిశువు ఏడవ
 రూగయేమో భయముగా వుందని తెలిపెను. అప్పుడు అయ్యరు
 ఆమెకు కొంత సౌరకాయస్వామి విబూధి యిచ్చి బిడ్డకివ్వమని
 కొద్దిగా విబూధి నోటిలో వేయగనే శిశువు ఏడువ నారంభిం

న తమ్ముని కుమారునికి విరోచనాలు, వాంతులు యేర్పడగ. ఆ

క్లవానికి విబూధి విచ్చి గుణపర్చిరి. తన కుమార్తెకు శరీరమంతా రుపులతో రణము లేర్పడగ, విబూధి పూసి ఆ రణములను మాన్పిరి. బుకాటుకు శ్రీ స్వాములవారి విబూధి పరమ బౌషధంగా వాడవచ్చు చెప్పదురు. రాత్రులలో ఏకారణం లేక భయపడి, బిడ్డలు నిద్ర పక ఏడ్చినట్లయితే శ్రీ స్వాములవారి విబూధి వారిపై చల్లినమాత్రాన లు ప్రకాంతముగ నిద్రపోవుదురని వారు తెప్పిరి.

ఈపై కనబరచిన అద్భుత విషయాలన్ని అనేక భక్తులు తమ క అనుభవంలో వారి గృహాలలో జరిగినట్లు యీ నాడుకూడా చూచున్నారు.

శ్రీ T. R. M. కృష్ణస్వామి నాయుడు అనువారు మద్రాసున షవాకంలో ఉన్నారు. వీరు R. M. S డిపార్టుమెంటులో పనిచేస్తుంటిరి. వీరు శ్రీ స్వాములవారి ప్రతి గురుపూజకు నారాయణుని వచ్చుదురు. ఒక సంవత్సరం గురుపూజకుగాను రాత్రివేళ బాయి మెయిలులో బయలుదేరవలసి వచ్చినది. మెయిలు బండి రులో ఆగదు. అందరికీ తెలిసి విషయమే. రాత్రియంతి రేణిలోగడిచి, తెల్లవారి పుత్రురుకు వచ్చి, నారాయణవరము వెళ్ళవని వారి తలంపు, ఎదురుగా బండి వచ్చు చున్నందున వేసగుంట (పుత్రురుకు ముందు స్టేషన్లు)లో బండి ఆగినది. అంతకుముందు డిప్రయాణీకులతో శ్రీ స్వాములవారి మహాత్మ్యము వర్ణించుచు ఉ. వేసగుంట స్టేషనులో బండి ఆగగనే, యీ బండి పుత్రురులో ఉడిన నేను దిగిపోయివుండునని శ్రీ స్వాములవారిని స్మరించిరి. శృర్యము. బండి వేసగుంట స్టేషను వద్ద పుత్రురు వచ్చి, స్టీము లేనందున ఆగిపోయినది. నాయుడుగారు బండినుండి తొందరపడిరి. భక్తులు తలంచిన మాత్రం ఎంత అద్భుతమైనా గొప్పము స్వాములవారు చేసినది యీ సంభవంవల్ల తెలియుచున్నది.

160-వ సంవత్సరం ఆగష్టునెల స్వాములవారి 50-వ మహా

■ అభిషేక నిమిత్తం పళని పంచామృతం చేయ తెఱసిన వారె
 కారకనైరి. ఇట్టి పరిస్థితిలో అందరు విచారంతో స్వాములవారిపై
 ంచి వారి దయను ఎదురుచూచుంటిమి. ఏమి ఆశ్చర్యం! రాత్రి
 లకు ఒక వృద్ధ బ్రాహ్మణుడు పళని వాఙ్మృతం చెప్పచు ఒక
 దేవాలయానికి వచ్చెను. ఆ బ్రాహ్మణుడు తాను గురుపూజ
 మై వచ్చినట్లు చెప్పి పళని పంచామృతం చేయ నొప్పుకొనెను.
 ప్రాతఃకాలమున స్నాన సంస్కరణలు ముగించుకొని, యతడు
 నికి వలసినంత పంచామృతమును తయారుచేసి యిచ్చి ఎవరి
 లవడుగకయే ఆదృశ్యుడయ్యెను. బహు మానన నుండు పళని
 ఆ సమయంలో తన దర్శనార్థమై చెప్పించి, మా సంకటంను
 ది దయ్యాస్వరూ పులయిన శ్రీ స్వాములవారి మహిమమే

80-వ సంవత్సరం మహా గురుపూజయైన సుమారు మూడు
 దేవాలయపు బావిసీటిలో దుర్వాసన కన్నడిగినది ఆ నీరు
 వారి నిత్యక్రైంకర్యములకు తగనందున బావిలోని నీరంతా
 కి.యందలి పూడికతీయ తలంచితిమి అప్పటి వర్షములవలనను
 ండు అరుణానది ప్రవాహంవలనను బావిలోని నీరు పైకి
 నది. పనివారు నూతిలోని నీటిని తోడుట యసాధ్యమని పనికి
 గొన్నిరోజుల తర్వాత కొందరు కూలీలు యీ పనికి వచ్చిరి.
 ంభించుటకుముందు అందరును, ప్రారంభించిన పని నిర్వి
 పూర్తికావలనని శ్రీ స్వాములవారిని ప్రార్థించి కొబ్బరికాయ
 గ్గర హారతి ఇచ్చి నీళ్ళతోడ ప్రారంభించిరి. మొదటి బొక్కెన
 రిశీలించిరి ఏమి ఆశ్చర్యం! అప్పటివరకు రెండు వారాలుగా
 దుర్వాసన కన్నడలేదు మాయమైనది. నూతిలోని నీళ్ళు బాగు
 క్తి శ్రద్ధలతో ప్రార్థించిన యే శ్రమయును యివ్వక మా కోరి
 రినది. శ్రీ స్వాములవారి యోగబలమువలననే కదా సాధ్య

7.7.60 వ తేదిన భక్తులు శ్రీ పిచ్చెముత్తరాజా మరుచటిరినం
 :ండు 58-వ గురుపూజకు దండిగా పుష్పమాలలు, హారములు,
 కాయలు గైకొని, ముగ్గురు స్నేహితులతో బహు మారమైన
 ం నుండి, నారాయణవనముకు నాటి మధ్యాహ్నం 2 గంటలకు
 మునని వేకువజామున 3 గంటలకు ఒక కారులో బయలుదేరిరి.
 సుమారు 5 గంటలకు బరువుతో వచ్చుచున్న ఒకలారి, కారు
 భాగమును మోదినది. కారు ముండుభాగమున ఒకవైపు బాగుగా
 గోయినది, అయితే యింజనకుగాని, లోపల నున్నవారికిగాని
 ం దెబ్బ తగులలేదు, వారు నిశ్చయించుకొన్న ప్రకారమే నారా
 యమున మధ్యాహ్నం 2 గంటలకు చేరిరి. బండినుండి దిగగనే
 ముత్తరాజా శ్రీ సౌరకాయ స్వాములవారు. వారిని ఆ దినము
 సమాదం నుండి రక్షించిరని చెప్పి పై విషయమును తెల్పిం
 సౌరకాయ స్వాములవారు ఆబద్ధాందధవుడనుటలో సందేహం

శ్రీ సౌరకాయ స్వామివారు కరుణా సముద్రుడు. ఆపద్బాంధవు
మ్మటకు ఈ క్రింది అపూర్వ సంఘటనే ప్రమాణంచాలని
నెంతయో సమజసం.

న్ని సంవత్సరాలకు మునుపు శ్రీ కృష్ణస్వామి నాయుడిగారి
మిత్రుడును చెన్నపురి వాసియగు శ్రీ జి. పి. నాయుడిగారి
త్రిక మహాలక్ష్మి పూర్ణ గర్భవతిగా వుండి యమితమగు
న కలిగి వుండి భరింపరాని బాధననుభవించుచుండెను.
తల్లిదండ్రులు సుప్రసిద్ధ లేడీ డాక్టరు మాసిలా మణిగారికి
ని సలహాయడిగిరి. అందులకు వారు మూడు రోజులలో ప్రస
వచ్చినని చెప్పిరి. శ్రీ సౌరకాయ స్వామువారిపై అచంచల
ప్రస యుక్తురాలైన శ్రీ జి. పి. నాయుడిగారి భార్య శ్రీమతి
యిగారు శ్రీ T. R. M. కృష్ణస్వామిగారిని చూచి వారికి
విషయాలను సవిస్తరముగా తెలిపిరి. వెంటనే వారు శ్రీ సౌర
కాయములవారిని ధ్యానించి వారి మహాప్రసాదమును (విబూతిని)
దానిని ఉపయోగించిన ఎడల శ్రీమముగ సుఖప్రసము కాగల
ర్యమిచ్చి పంపిరి. ఆ భక్తురాలు అలాగే మహాప్రసాదమును
చె్చెను. కొంతసేపటికి ఆమెకు శ్రీ సౌరకాయస్వామి కరుణా
యచే నొక చక్కని మగశిశువు సుఖంగా జవించెను. వెంటనే
దంపతులు శ్రీ స్వాములవారి ప్రభావమును వేనోళ్ళ పొగడి
త్రాదులకై తెలిపిరి.

177 సంవత్సరమున శ్రీ టి. ఆర్. ఎమ్, కృష్ణస్వామి
వారు ఒకరోజు తన ఆపైన శ్రీ డాక్టరు మహానందం గారి
వెళ్ళిరి. కుశలాది వార్తలు పూర్తి అయినదే, శ్రీ సౌరకాయ
రి అగ్నిగుండ ప్రసాద మహిమను గూర్చి ధైర్యభక్తురాలైన

తుని భార్యకు శ్రీ నాయుడుగారు వివదీకరించిరి. ఆ దూతలు
ని సంతసించి స్వామివారి మహాప్రసాదమును పుచ్చుకొని వాడుచు
కొన్ని మాసములు గడిచినవి. చెన్నపురిలో తిరువల్లిక్కేణి
దివ్యస్థలమున డాక్టరు మహానందంగారి బంధువురున్నారు,
నాక ప్రాయశు శ్రీ పూర్ణగృహతిగానుండి శిశువును ప్రసవించ
ంపరాని భాధపడుచుండెను.

క్రింద్యులు శత్రుచికిత్సచేసి శిశువును వెలుపలికి తీయతీర్మానించిరి.
యమును ఈ డాక్టరు మహానందంగారివిభయం తెలిసికొని వెం
బొబ్బాయి శ్రీ స్వామిగారి మహాప్రసాద ప్రయోగమును గూర్చి
తెచ్చెను. వెంటనే యింటికివెళ్ళి మహాప్రసాదమును తీసికొని
గర్భిణికిచ్చిన కొంతసేపటికి మహాప్రసాదమును భుజించిన
జీ శత్రుచికిత్సలేనే సుఖంగా ఒక మగశిశువును ప్రసవించెను.
ను ఎర్జనా తీతమైన ఆశ్చర్యమును పొందిరి. శ్రీ సౌరకాయ
గారి ప్రభావమును బంధుమిత్రాదుల కందరికి తెలిసి మిక్కిలి
ంచిరి.

శాఖపట్టణమున శ్రీ డాక్టరు టి. ఎమ్. రాధాకృష్ణగారు అను
ప్య సౌరకాయ స్వామి భక్తుడు వసించుచున్నారు. వారి భార్య
భారతి అనువారు మదరాసుకు భర్తతో ప్రయాణము చేయుటకు
న వస్తువులను సరిపెట్టు సమయమున సుమారు అయిదువేలు
రులు విలువగల రవ్వలకమ్మలను ఒక వస్త్రపుతునకతోకట్టి పోవు
తీసికుని వెళ్ళుటకు ఒక మంచపు పడక క్రింద భద్రురీచెను.
వ్వలకమ్మలకు మధ్యమంచి పెచ్చపెట్టి చేయించుటకు మదరా
సికొనవలెనని అశ. కాని కొన్ని కారణాలచే ప్రయాణం నిలిచి
మతి భారతిగారు రవ్వలకమ్మలను పూర్తిగా మరచెను. నిత్య
లలో నడుబడి వుండెను. మరికొన్ని నెలలకు ప్రయాణం
అప్పుడు రవ్వలకమ్మలను కొనిపోవుటకు మామూలు స్థలమును

. కనబడక పోవుటచే మిక్కిలి కంగారుపడి వెదకి వెదకి వేసారి కార్చుచూచింతాక్రాంతురాలై శ్రీసౌరకాయస్వామి ప్రభావమును చూడెను. కాబట్టి ఆమె మిక్కిలి భక్తితో శ్రీ స్వామిగారిని పూజించెను. అప్పుడు ఒక అద్భుతం జరిగెను. శ్రీమతి భారతి వీనులలో రీరవాక్కు “విచారపడకము, మంచపు పడక క్రింద ఉంది. తీసి” అన్నట్లు ఒకవాక్కు వినిపడెను. వెంటనే ఆ స్థలమున చదివిన రవ్వలకమ్మలు సురక్షితంగా ఉండుట చూచి తీసికొని ఆనందించి శ్రీ సౌరకాయస్వామి మహాత్మ్యమును ఇరుగు వారికి తెల్పి శ్రీ స్వామినిస్తోత్రం చేసిరి.

న్నపురి వాసియగు శ్రీ ఎమ్. ఎత్తిరాజులు నాయుడుగారు కాయ స్వామివారిపై అమిత భక్తివిశ్వాసమును కల్గి వుండిరి. సైనికి ఒకప్పుడు ఒక గొప్పవిషత్తు సంభవించెను. శ్రీ సౌరకాయ సారి కరుణా కటాక్షముచే నా విషత్తు సూర్యునికన్న మంచు నివారణమాయెను. వీరు మద్రాసు దక్షిణ రైల్వే శాఖలో ఒక డ్రోగ్గి. వీరు ప్రయాణపు టికెట్లు ఇచ్చు శాఖకు ముఖ్య ఉద్యోగి. రూప్యముల టికెట్లకట్ట ఒక దినం కనబడక పోయెను. రికి లెక్కలు చూపవలెను. చింత, భయం ఈ రెండును గా నాతనిని బాధించెను. వెదకి వెదకి వేసారి ఇల్లు చేరెను. మైమరచి నిదురించువేళ శ్రీ స్వామివారు ప్రత్యక్షమై “నీ నే ఒకమూలలో కుప్పలో యణగివున్నది. తీసికొనుము” అని వద్యుక్తులైరి. శ్రీ ఎ తిరాజులుగారు ఎవలెని సంతోషం పొంది కాగానే అఫీసుకు వెళ్ళి చూడగా, శ్రీ స్వామి వచించినరీతి కట్ట దొరికెను. శ్రీ నాయుడుగారు శ్రీ సౌరకాయ స్వామి అను ము వేనోళ్ళ పొగిడిరి. తనతోటి ప్నేహితుల కందరికి తెలియ పప్పుడుకూడా తాతగుడికి వచ్చుచూ అభిషేక ఆర్చనాదలుచేయిం ంఖంగా నున్నారు.

గాలిచే బాధపడు వ్యక్తులను శ్రీ సౌరకాయ స్వామివారు కాపాడి
10ంగా వర్తిల్లనట్లు అనుగ్రహింతురు అనుటకు ఈ క్రింది ఆశ్చర్య
సవములు నిదర్శనములు.

నాగలాపురానికి సమీపాన్నగల పాలమంగలం అను గ్రామమున
కులానికి చెందిన చిరంజీవి కుప్పయ్య అను ప్రాయపు మానవుడు
చుచున్నాడు. అతడు సుమారు 2 వీంధులకు మునుపు నారాయణవన
కరుదెంచి ఉండి, పుత్రులు సినిమా చూచుకొని సుమారు 12
ల రాత్రిలో ఒంటరి స్నేహితులతో కలిసి తిరిగి వచ్చుచుండెను.
యణవనానికి సంబంధించిన దామర్ల గట్టును చేరెను. ఆచ్ఛట ఒక
రో ఆత్మహత్య గావించుకున్న నాగమ్మ అను పడుచు గాలిమాపంలో
య్యను తాకెను. అతడు వెంటనే యింటికి వచ్చి మూర్ఛ పడి
ను. 11 నెలల కాలం శ్రీ సౌరకాయ స్వామి అగ్నిగుండం చెంత
బంధువుల సహాయంతో శ్రీ స్వామివారికి సేవలు చేసి, తుట్టుతుడకు
10ధ నివారణ పొంది, తరువాత వివాహితుడై సుఖంగా సంసార
గడుపుచు, అప్పుడప్పుడు స్వాముల వారికి కైంకర్యముల
చు సుఖంగా వర్తిల్లుచున్నాడు. వారు యిప్పటికిని తాతగారి గుడికి
కు పూజలు నలుపుచు పోవుదురు.

*

*

*

కత్యవేడు గ్రామంలో దేవాంగన కులమునకు చెందిన ఒక పెండ్లి
ప్రాయపు శ్రీ గాలిచే బాధింపబడి మిక్కిలి కృశించిన శరీరంతో
సాయ అవస్థలో ఆ శ్రీ తాతగారి దేవాలయమునకు తేబడెను.
10 వారు స్వామిగారి మహాస్రసాదమును ఇచ్చి, పవిత్ర జల
పోషణ చేసిరి. కొంత సేవటికి కన్నులు తెరచి, ప్రజ్ఞ కలిగి
1 కొన్ని రోజులకు స్వస్థతపొంది స్వామికి కైంకర్యములు

అర్చనాదులు చేసి సుఖంగా యిల్లుచేరెను. ఇట్టిది శ్రీ సౌర
స్వామి అనుగ్రహం, వారి మహాప్రసాద మహిమ.

నాటికిని అనేక స్త్రీలు గాలిచే పీడితులై శ్రీ స్వామివారికి
ప్రదక్షిణ కైంకర్యములు చేసి, ధ్యానించి, కట్టకడకు విముక్తిని
విశేష దేహ ఆర్యోములను బిడిసి సుఖపడుచున్నారు. భక్తులు
కాయ స్వామి దేవాలయమును నారాయణవనములో దర్శించి,
వారి మహిమను నేరులో చూచి, వారి అనుగ్రహమును పొంద
వారు వచ్చి చూచినచో శ్రీ సౌరకాయ స్వామివారికి దయ్య
శాచములు. వ్యాధులు, మనో బాధలు పోయి గాలులు గ్రహాలు
గా భయపడి పోవుచున్నవో కన్నులార కాంచుచును.

శ్రీ సౌరకాయ స్వామి వారి శ్రావణమును ఈ క్రింది అద్భుత
పటనలవల్ల మరియు తెలియనగును.

చిత్తూరు జిల్లా చంద్రగిరి తాలుకా, పాత రేణిగుంటలో ఎమ్.
కెట్టి అతని భార్య శ్రీమతి మునిరత్నమ్మ వసించుచున్నారు.
ఒక పుత్రుడు, ముగ్గురు కుమార్తెలు కలరు. వారికి నాలుగవ బిడ్డ
లో జన్మించెను, అప్పటినుండి ముని రత్నమ్మకు కాళ్ళలో భరింప
రాని దేహంలో శక్తి నన్నగిల్ల ఏవని తోచకపోవడం యిట్టిబాధలచే
వరకు పీడింపబడుచుండెను. 4వ బిడ్డ జన్మించిన తోడనే తిరుపతి
శ్రీలో ఒక పడకపై పరుండబెట్టబడి కుటుంబ నియంత్రణ ఆపరే
షన్ చేయించివదిలెను.

మునిరెడ్డి తమ్ముని భార్యకు దేహంలో విశేష బలహీనతగా
వలప ఒకవేళ గాలి సంబంధంగా నుండునేమోయని సందే
బడి ఆ పూరి వాసియగు ఒక భూతవైద్యుని అక్కడికి తీసికొని
ఆ సమయం కనిపెట్టి మునిరత్నమ్మ తమ్ముని భార్యతో భూత
ని దగ్గరకు వెళ్ళెను. పూజలు జరుగు కాలమున మునిరత్నమ్మను
ంచిన గాలి బైటపడెను. అప్పుడు ఆ గాలి తనపేరు సరోజినియని
కాహ్మణ బాలికయని 4 ఏండ్లకు పూర్వం మునిరత్నమ్మ పరుండిన
తాను కాలునొప్పి, దేహబలహీనత బాధలుననుభవించి చని
మునిరత్నమ్మను గాలి రూపమున ఆవహించినని తెలిపెను. శ్రీ
ది తెలిసికొని మిక్కిలి చింతాక్రాంతులై కావలసి మంత్ర వైద్య
మూరు 17 రోజులు చేసిరి. కాని గాలి బాధ తగ్గలేదు. భర్తను
దగ్గర చేరనీయకుండ కనురుచుండెను. తాను బ్రాహ్మణ
అని చెప్పుకొనుచు శాఖాహారమే భుజించుచుండెను.

కదినము భార్యభర్తలు స్నానంచేసి ఇంటి దగ్గర పుండు
ముని గుడితో ప్రదక్షిణం చేసిరి. గాలి పోతానని చెప్పి మరల
మై బాధించుచుండెను.

కనాడు ఉదయం సుమారు 9నుండి 10 గంటలలోగా గారి బాధ పము ధరించెను. అట్టి సమయంలో రెడ్డిగారికి ఏమీ తోచకం చెంది కట్టకడకు వెనెలల క్రిందవెంకటగిరికిసంబంధిన ఒకశిల్పి శ్రీ సొరకాయ స్వామి తాతగారి అద్భుత విషయాలను శ్రీ గారికి తెలిపి వుండిన విషయాలను జ్ఞు పికి తెచ్చుకొని “శ్రీ మహిమ నిజమైతే” ఈ మన్నుచే నా భార్య దేహం స్వాధీరావలెను” అని చెప్పి ఆ మన్నును భార్యయొక్క నడుట కొంతసేపటికి (సుమారు 12-50 గంటలు ఉదయం) దేహం పునకు వచ్చి భర్తను భోజనానికి తీసికొని వెళ్ళి ఆహారం రాత్రియగు వరకు సాధారణంగా బంధుమిత్రాదులతో చుండెను. ఆ దినం రాత్రి 12-50 గంటలకు మునిరత్నమ్మ భర్త తాను బ్రతుకుట కష్టమని తెలిపెను. మునిరెడ్డిగారు నారాంలో నుండు తాతగారి ధ్యానించిరి. మునిరత్నమ్మ స్వప్నములో గుడి, ప్రక్కపారుపాలట అన్నీ తెలిసిదానికి వల్లే వర్షిం దరూ ఆశ్చర్యపడి ఉదయం కాగానే నారాయణవనానికి శ్రీ తన భార్య మునిరత్నమ్మను పిలుచుకునివచ్చి సుమారు 41 శ్రీ సొరకాయ స్వామి గుడిలో నుండు అగ్నిగుండం యొద్ద పెట్టి ప్రదక్షిణం చేయించి, తాతగారి నామములను పలుసార్లు పఠేసిరి గానిచే మిక్కిలి బాధలుపడి కష్టకడకు మునిరత్నమ్మ పొంది దేహం పూర్ణముగా గుణముమయను ఆమెను స్వాముల పూర్ణ ఆభిషేక, అర్చనాదులు అన్నదాములన్నిచేసి సుఖంగా శ్రీ భార్యతో యల్లుచేరి బిడ్డలతో సుఖంగా వర్తిల్లుచున్నారు ఇప్పటి ప్రతి పౌర్ణమిరోజున తాతగారిగుడికి ఆరుదెంచి పూజలు చేసి రి పూర్ణ అనుగ్రహమును పొందుచున్నారనుటతో అతి కానేరదు.

ఎనిమిదవ అధ్యాయము

మంగింపు

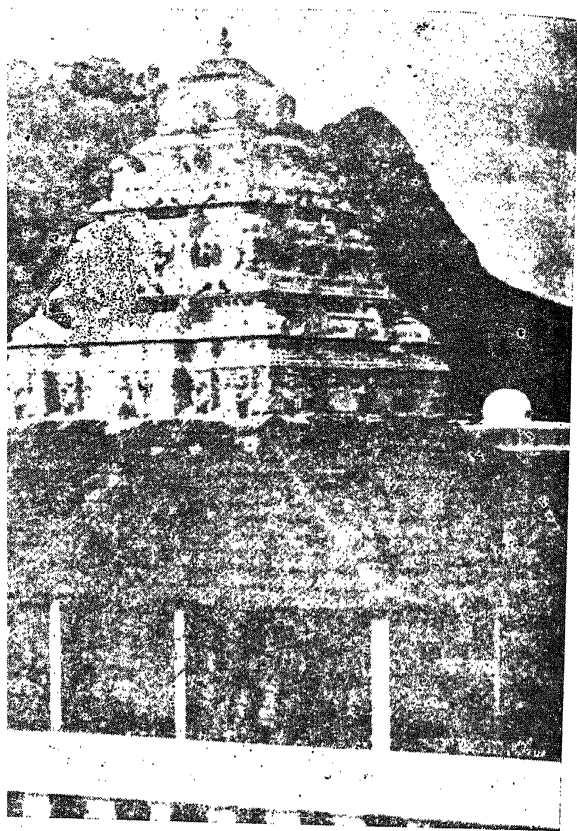
వారతదేశం పురాతనకాలం నుండి నాగరికత కలిగి ప్రఖ్యాతి
ని. ప్రస్తుతం మన దేశమున ఆత్మతత్వమును దీ జ్యోతి సమయ
వల్ల సన్నగిల్లుతూ ధర్మం. నీతీ క్షిణించిపోవుచున్నట్లు కన్పడు
. వీటినంత పోగొట్టుటకు మన దేశమును మరల వున్నత
నకు తెచ్చుటకు సిద్ధపురుషులుద్భవించురని ముందే తెల్పియు
శ్రీ సౌరకాయ స్వాములవారు మహా సిద్ధ పురుషులు వారిని
దర్శించి, వారి దయానుగ్రహముల సంపాదించిన వారనేకులుం
ప్పుడు కూడ కొందరున్నారు. వారి కృపా కటాక్షములవల్ల
కూడ ప్రజలకు కల్గి సహాయముల గ్రహించి, వారిని పదా
పూజించిన యెడల, పెద్ద చిన్న అను తారతమ్యం లేక, జాతి
ం లేక, ఎల్లప్పుడును శ్రీ స్వాములవారు భక్తులకు తోడ్పడు
సందేహం లేదు. అందరును యీ పుస్తకమును చదివి వారి
మును వృద్ధి చేసుకొని, శ్రీ స్వాములవారి కృపా కటాక్షమును
రుగాక.

శ్రీ సొరకాయస్వామి వారు

యజ్ఞవల్క్యుల శాసనము

శ్రీ స్వామి వారి దేవాలయము

आधुनिक तेलुगू कविता

71657
42326

संपादक :— बैरागी
अनुवादक

आंध्र-प्रदेश साहित्य एकादमी
कला-भवन, हैदराबाद-४

प्रकाशक:-

आंध्र प्रदेश साहित्य एकादमी

सर्वाधिकार सुरक्षित

प्रतियाँ-१०००

मूल्य रु. ७.५०

मुद्रक:-

दक्षिण भारत प्रेस

हैदराबाद-४

—: विषय सूची

विषय-सूची		
कवि-परिचय		
आधुनिक तेलुगू कविता		
कविते हे कविते !	श्रीरंगम् श्रीनिवासराव	३
अवतार	"	१५
जगन्नाथ के रथचक्र	"	१७
विदूषक का आत्म-घात	"	२७
युग-शक्ति का आवाहन	शिष्टलाउमा महेस्वरराव	२९
वैतरणी	"	३३
प्रेम	"	३५
घोर-अमास	"	३९
कपाल-मोक्ष	श्रीरंगम् नारायण बाबू	४१
खिड़की में दीया	"	४७
क्या बोली	"	५१
अरुण-कमल	वैरागी	५७
गरमी की रात	"	५९
वर्णों की वाटिका	"	६३
चिरंजीवी मानव से मृत्यु	आरुद्रा	६७
नगरी	"	७५
त्यौहार	श्रीरंगम् नारायण बाबू	८७
श्रीरंगम् नारायण बाबू	वैरागी	८९
फूटा दर्पण	वैरागी	९३
मस्तिष्क में लेबरटरी	दाशरथी	९९
जाग्रत मानव को देखने जाता हूँ	"	१०९
अचुंबित	"	१११
मानव-गीत	सि. नारायण रेड्डी	११९
समय पुकारता	"	१२५
मोड	"	१२७
रेखा-चित्र	"	१२९
अक्षर-गवाक्ष!	"	१३१
धूप-छाँह	नंदूरि सुब्बाराव	१३३

मुझे छोड़ गया कहीं मेरा सनम
 स्वर्ग और नरक
 अंधकार
 नान्यः पंथा
 उत्कंठा
 हृदय-तलाकी हँसी
 विगतम् तरणमत्र बैतरणी
 महा-निशीथिनी
 जंगल
 विक्षुब्ध विश्व
 ठेला-गाडी
 अनल-बीन
 पुनरावृत्ति
 अशोक
 और जब मैं बूढ़ा हो जाऊँगा
 हे निशीथिनी
 भय-भीत
 दिन-दिन देखता रहा हूँ
 काल-रथ
 द्वंद्व से परे
 तुम चले जिस साँझ
 एक कविता
 पौ फटेगी नहीं !
 आसमान में बाज
 अंबर को दीपित करूँगा
 उषा का स्वागत
 प्रस्थान
 मेरे वारिस
 चाँदनी और कवि

” १३५
 पुरिपड़ा अप्पल-स्वामी १३७
 पालगुम्मि पद्मराजू १४५
 विद्वान विश्वम् १५३
 पठामि १६३
 तिलक १६५
 रेंटाल गोपालकृष्ण १६९
 भागी नारायण मूर्ति १७५
 के. वी. रमणारेड्डी १८१
 अनिसेट्टी सुब्बाराव १८५
 पि. गणपति शास्त्री १९१
 मल्लवरपु विश्वेश्वरराव १९३
 कालोजी नारायण राव १९७
 बेल्लम्कोंडा रामदास १९९
 एल्चूरी सुब्रह्मण्यम् २०१
 गंगिनेनी वेंकटेश्वर राव २०५
 अजंता २०९
 ” २१३
 नार्ल चिरंजीवी २१५
 नार्ल वेंकटेश्वर राव २१७
 अब्बूरिवरदराजेश्वर राव २१९
 रायप्रोलु राजशेखर २२३
 केशवराव २२७
 ” २३१
 ” २३५
 मादिराजू रंगाराव २३७
 मनमोहन साहे २४१
 यादवरेड्डी २४५
 नायनि कृष्णकुमारी २४७

कवि-परिचय

श्री श्रीरंगम् श्रीनिवासराव, बी. ए., जन्म-ई. १९१० । विजय-नगरम्, विशाख जिले के निवासी तेलुगू के आधुनिक कवियों में अग्रणी, प्रगतिवादी कवियों के अगुआ । तेलुगू और अंग्रेजी के विद्वान, पत्रकार, सिनीलेखक, महाप्रस्थानम्, खड्ग-सृष्टि, आदि विख्यात कविता-संग्रह हैं ।

शिष्टला-शिष्टला उमामहेश्वरराव बी. ए. । जन्म १८९८ निघन १९३८ गुण्टूर जिले के निवासी । विलक्षण प्रतिभावान कवि । नवमि-चिलुका विष्णु-धनुवु आदि उनके प्रसिद्ध कविता संग्रह हैं ।

नारायण बाबू-श्रीरंगम् नारायण बाबू । जन्म १९०६ निघन १९६२ विजयनगर विशाख जिले के निवासी । तेलुगू और अंग्रेजी के विद्वान, संगीत और नाट्य-शास्त्र के ज्ञाता । प्रसिद्ध कविता-संग्रह-रुधिर-ज्योति ।

बैरागी-आलूरी बैरागी चौधरी । जन्म-१९२५, तेनाली, गुंटूर जिले के निवासी, तेलुगू, अंग्रेजी और हिन्दी के विद्वान और कई भाषाओं के जानकार । कहानीकार, निबन्धकार । मुख्य रचनाएं-चोकटि नीडलू-(कविता संग्रह) नूतिली-गोंतुकलु, (काव्य) । बदली की रात (हिन्दी कविता-संग्रह) ।

आरुद्रा-भागवतुल शंकर शास्त्री-जन्म १९२२, विशाख जिले के निवासी, अंग्रेजी और तेलुगू के विद्वान । तेलुगू भाषा के इतिहासकार । सिनी-लेखक; प्रसिद्ध रचनाएं-त्वमेऽह्वाम् 'सिनीवाला' आदि ।

दाशरथी-दाशरथी कृष्णमाचार्य, जन्म-१९२७, हैदराबाद के निवासी संस्कृत और तेलुगू के विद्वान, सिनी-लेखक । आज-कल आल इंडिया रेडियो, मद्रास में काम कर रहे हैं । अग्निधारा, रुद्र-वीणा, महाबोधि, पुनर्नवम् आदि प्रसिद्ध कविता-संग्रह ।

नारायणरेड्डी-डा. सिगिरेड्डी नारायणरेड्डी, पी. हेच. डी. जन्म १९३० । हैदराबाद के निवासी । प्रसिद्ध कवि, सिनी-कवि । आज-कल उस्मानिया यूनिवर्सिटी में तेलुगू के रीडर हैं । नागार्जुन-सागरम्, स्वप्न भंगम्, अजता-सुन्दरि, अक्षराल गवाक्षालु बगैरह प्रमुख कृतियां ।

पुरिपंडा-पुरिपंडा अप्पलस्वामी-जन्म १९०८। विशाखपट्टणम् के निवासी, तेलुगू आधुनिक कविता के मूल-पुरुषों में से एक। तेलुगू, अंग्रेजी के अलावा हिन्दी, बंगाली भी जानते हैं। मुरली-ध्वनि, सौशमिनि आदि मुख्य कविता-संग्रह। हिन्दी और ओरिया से इन्होंने अनेकों पुस्तकों का अनुवाद किया है।

पा. प.-पालगुम्मि पद्मराजू-जन्म १९१५। गोदावरी जिले के निवासी, कई साल तक लेखवार का काम किया। आज-कल सिनी लेखक। प्रख्यात नाटककार और कहानीकार। अंतर्राष्ट्रीय कहानी-प्रतियोगिता में पुरस्कार भी पाया।

विद्वान विश्वम्-जन्म १९१५। अनंतपूर जिले के निवासी, संस्कृत, तेलुगू और अंग्रेजी के विद्वान। प्रसिद्ध पत्रकार, अनुवादक, पेंसिलि पाठा, (काव्य) प्रेमिचानु (उपन्यास) आदि प्रसिद्ध रचनाएं हैं।

पठाभि-तिक्कवरपु पठाभिरामिरेड्डी-जन्म १९१४। आधुनिक कविता के अग्रणियों में एक। इन्होंने कविता में कई तरह के प्रयोग किए। मुख्य रचना, फिडेल रागाल डजन, नीलगरि नीलिमलु आदि कविता-संग्रह।

तिलक-बालगंगाधर तिलक-जन्म १९१९। निधन १९६६। गोदावरी जिले के निवासी। तेलुगू और अंग्रेजी में निष्णात। प्रसिद्ध प्रगतिवादी कवि। इनके असमय निधन से तेलुगू को महान क्षति पहुंची।

रेंटाला-रेंटाला गोपालकृष्ण, उम्र ४० के करीब। विजयवाड़ा के निवासी, प्रमुख प्रगतिवादी कवि। सर्वर्षण, सर्वयागम्, आकलि पाटलु आदि मुख्य कविता-संग्रह हैं। आज कल 'आन्ध्रप्रभा' दैनिक, विजयवाड़ा में काम करते

श्री भागी नारायणमूर्ति, बी० ए०-उम्र ५७। जन्म विजयनगरम्। आंध्र प्रदेश सरकार में काम करके विराम पा गए हैं। आज-कल हैदराबाद में ही रहते हैं।

रमणारेड्डी-के. वी. रमणारेड्डी, बी. ए., जन्म १९२८। नेल्लोर जिले के निवासी तेलुगू और अंग्रेजी के विद्वान। आन्ध्र के प्रमुख प्रगतिवादी कवि और अत्यन्त प्रसिद्ध आलोचक प्रमुख कविता-संग्रह अडवो, भुवन घोष, अंगार वल्लरी आदि। आज कल नेल्लोर जिले में कावली के कालेज में प्राध्यापक का काम करते हैं।

अनिसेट्टी-अनिसेट्टी सुब्बाराव; जन्म १९२८। गुंटूर जिले के निवासी,

कवि और नाटककार, सिनी-लेखक, प्रमुख प्रगतिवादी कवि, कई पुस्तकें प्रकाशित कर चुके हैं। अग्नि-वीणा प्रमुख कविता संग्रह।

गणपति शास्त्री-पिलका गणपति शास्त्री, जन्म १९११। गोदावरी जिले के निवासी। संस्कृत, तेलुगू और अंग्रेजी के विद्वान। अध्यापक, पत्रकार, संस्कृत से अनेक ग्रन्थों के अनुवादक। विभ्रान्तामरूक, प्रमदुरा, प्रणि-दीपिका आदि मुख्य काव्य।

विश्वेश्वरराव-मल्लवरपु विश्वेश्वरराव-जन्म १९०६। गोदावरी जिले के निवासी, शान्ति-निकेतन के विद्यार्थी। पत्रकार, रवींद्र की रचनाओं के अनुवादक। काव्य, कल्याण-किंकिण आदि।

कालोजी-कालोजी नारायणराव, जन्म १९१४। वरंगल जिले के निवासी। तेलुगू के अलावा हिन्दी, मराठी, उर्दू और अंग्रेजी के जानकार। कहानीकार, अनुवादक। मुख्य कविता-संग्रह-ना गोडव।

रामदास बेल्लमकोंडा रामदास-जन्म १९२३, निधन १९६९। गुंटूर जिले के निवासी। पत्रकार, अनुवादक, तेलुगू, अंग्रेजी के विद्वान। मुख्य कविता-संग्रह, नयागरा, कविता आदि।

एल्वूरी-एल्वूरी सुब्रह्मण्यम्, जन्म १९२०। गुंटूर जिले के निवासी। तेलुगू और अंग्रेजी के विद्वान। पत्रकार, कवि। कई अनुवाद ग्रन्थ प्रकाशित किए हैं। आज कल सोवियत रूसी कान्सलेट, मद्रास, में काम करते हैं।

गंगिनेनी-गंगिनेनी वेंकटेश्वरराव-उम्र, ४५ के करीब। गुंटूर जिले के निवासी, प्रमुख प्रगतिवादी, कवि, मुख्य कविता-संग्रह उदयिनी।

अजन्ता-उम्र-४० के करीब कई पत्र-पत्रिकाओं में काम किया। आधुनिक प्रयोगवादी कवि। आज-कल आन्ध्र-प्रभा, दैनिक विजयवाडा में काम करते हैं।

चिरंजीवी-नालं चिरंजीवी, पत्रकार। बच्चों के लिए कहानियां लिखी, नाटककार। आज-कल हैदराबाद में रहते हैं। फिल्मी काम भी किया है। मुख्य रचना विप्लवात्मा आदि।

वेंकटेश्वरराव-नालं वेंकटेश्वरराव; जन्म १९०८। प्रख्यात पत्रकार, आन्ध्र ज्योति (साप्ताहिक) और आन्ध्र-प्रभा दैनिक के संपादक रह चुके। आज

कल 'आन्ध्र-ज्योति' दैनिक के संपादक हैं। नाटककार, राजनीतिक व्याख्या-कार।
कोत्तगड्डा-नाटक, नालं वारि माटा (कविता संग्रह) प्रमुख रचनाएं।

वरदा-अब्बूरि वरदराजेश्वरराव, उम्र ५० के करीब। पत्रकार, नाटक-
कार, अनुवादक, अंग्रेजी लेखक। प्रसिद्ध रचना, अंदाका मुक्त यात्रा आवि। आज-
कल देहली में रहते हैं।

राजशेखर-रायप्रोलु राजशेखर, उम्र ४७ के करीब। सुप्रसिद्ध कवि
रायप्रोलु सुब्बाराव के सुपुत्र, तेलुगू और अंग्रेजी के विद्वान, आजकल आल
इंडिया रेडियो, देहली में काम कर रहे हैं।

केशवराव-मानेपल्ली हृषी केशवराव-जन्म १९३९ नई पौध के कवियों
में अग्रणी, कहानीकार, सरकारी नौकरी करते हैं। प्रसिद्ध रचना-उदयिचनि
उदयालु।

श्री मादिराजु रंगाराव; पी. हेच. डी. उम्र ४० के करीबन आज-कल
वरंगल कालेज में प्राध्यापक का काम करते हैं। 'मेलुकोन्न आकाशम्' आदि
अनेक कविता-संग्रह प्रकाशित किए हैं।

श्री के. यादव रेड्डी-बी. ए. उम्र, ३० के करीब। जन्म-स्थल, नलगोंडा
नई पौध के कवियों में एक। आजकल हैदराबाद के एक स्कूल में अध्यापक का
काम करते हैं। अनेक भाषाओं में प्रज्ञा जिनमें हिन्दी भी एक है।

श्री मनमोहन साहे-बी. ए. जन्म १९४२, शिक्षा-नरसंपूर, विजयवाडा,
और हैदराबाद में। आजकल एक दवाओं की कम्पनी में प्रतिनिधि की नौकरी
करते हैं। कई भाषाएं जानते हैं।

श्रीमती नायनि कृष्णकुमारी बी. ए. आनर्स और संस्कृत एम. ए.-
जन्म १४ मार्च, १९३०। आप तेलुगू के सुप्रसिद्ध कवि श्री नायनि सुब्बाराव जी
की सुपुत्री हैं। बाल-साहित्य-गीतमी, 'आया था' कहानी-संग्रह। अनेक विद्वत्ता-
पूर्ण लेख लिखे। आजकल उस्मानिया यूनिवर्सिटी, हैदराबाद में प्राध्यापिका का
काम करती हैं।

आधुनिक तेलुगू कविता

पता नहीं क्यों, लेकिन इतना सत्य है कि आधुनिक कविता का नाम लेने से लोग चिढ़ते हैं। जो कुछ भी अबूझ हो, पहेली जैसी लगती हो और जिसका अन्वय करने या माने लगाने में माथा-पच्ची करनी पड़ती हो उसकी आधुनिक कविता से उपमा दी जाती है। इसी संग्रह में एक आधुनिक कवि स्वयं कहते हैं:-

“और एक दूसरे के नाते होनी-अनहोनी हो, छूते अछूते हों, जाने अजाने हों, आधुनिक कविता की कड़ियों से दीखते हुए भी” - (नगरी, आरुद्र)

तो क्या यह सच है कि आधुनिक कविता की कड़ियाँ ऐसी दीखती हैं जैसे उनमें कोई तात्त्विक न हो, या कवि ने जन-साधारण की धारणा में सिर्फ हाँ में हाँ मिला दी है? इसका निर्धारण करने के पहले हमें यह जानना होगा कि आखिर यह आधुनिक कविता है किस चिड़ियाँ का नाम? कविता तो सनातन काल से होती आई है; लेकिन हरेक युग की कविता की कुछ अपनी विशिष्टताएँ हैं, कुछ गुण या अवगुण हैं जो उस युग की कविता के प्रचलित नाम को सार्थक करते हैं। जैसे रीतिकालीन कविता की श्रृंगार-परा, शाब्दिक या कोरे आलंकारिक चमत्कार पर जरूरत से बहुत ज्यादा जोर देना, वस्तु और शैली की नितान्त कृत्रिमता वगैरह। रीतिकालीन कविता का नाम लेते ही उसके इन सब अवगुणों और कुछ गुणों का भी चित्र हमारे सम्मुख आ जाता है। उसी तरह आधुनिक कविता का नाम लेने से हमारे सामने कैसा चित्र आता है?

आखिर ‘आधुनिक’ शब्द से हमारा मतलब क्या है? जवाब मिलेगा- आधुनिक युग की। अब सवाल उठता है- ‘आधुनिक युग’ से हमारा मतलब क्या है? जवाब मिलेगा- ‘औद्योगिक क्रांति’ के बाद का युग याने पूंजीशाही का युग या भारत में ब्रिटिश वालों के पैर जमा लेने के बाद का युग। मोटे तौर पर यह

है। सत्यम्, शिवम्, सुन्दरम् से उसका विश्वास धीरे धीरे हटता जा रहा है। वह निश्चय नहीं कर पा रहा है कि क्या सत्य है, क्या शिव है और क्या सुन्दर है? विभिन्न तर्कों के वाद-विवाद, सघर्ष में लग्न पक्षों के भीषण प्रचार के साधन उसके मन को डंका-डोल कर रहे हैं। वह कुरु-क्षेत्र में खड़े अर्जुन की तरह स्विन्न-विलम्ब वदन लिए संशय-विकल है। भगवान् कृष्ण का शरणागत होकर प्रार्थना कर रहा है— 'या निश्चिन्तम् ब्रूहि-तन्मे' लेकिन उसके मन में एक पुकार उठती है— 'संशयात्मा विनश्यति'। आधुनिक मानव की यह अनास्था, यह विश्वास-हीनता, उसके हृदय की यह संशय-विकलता साहित्य में भी प्रकाशित होती है।

पूँजीवादी व्यवस्था ने पुराने विश्वासों और आस्थाओं को छिन्न-भिन्न तो कर दिया, लेकिन बदले में कुछ दिया नहीं; सपना देवता बन गया। और एक हीन, ओछी वैलासिकता, भोग-भावना देवी बन गयी। खूब रुपये कमाओ, गूलधरें उड़ाओ। बस, यही होशियार चलते-पुर्जे आदमी का आदर्श बन गया। आस्था-हीन पतनोन्मुख समाज का साहित्य ऐसा ही होता है। इसमें सिर्फ साहित्यकारों को दोष देने से कोई प्रयोजन नहीं। इस व्यवस्था ने जब तक समाज को सामंत-शाही के लोहे के चंगुल से छुड़ाने का प्रगतिशील-पात्र निर्वाहण किया तब तक साहित्य में भी एक नई स्फूर्ति और नई आस्था दिखाई दी— जैसे उन्नीसवीं सदी के उत्तरार्ध और बीसवीं सदी के प्रारंभ-कालीन साहित्य में; खास कर डिकेंस बगैर के साहित्य में।

भारत में भी बीसवीं सदी के प्रारंभ में जो सामाजिक, राजनीतिक और साहित्यिक पुनर्जागरण फैला, वह उसी का परिणाम था। पुराने समाज का गर्भ चीर कर नया समाज जन्म लेने लगा। भारत की सभी भाषाओं के साहित्य में एक महान परिवर्तन प्रारम्भ हुआ। पुरानी ग्रंथस्थ पंडिताऊ भाषा का परित्याग करके, नई, जनता के बोल-चाल की भाषा का उपयोग होने लगा। उपन्यास और कहानी-साहित्य की बाढ़ आई-समाज-सुधार के आन्दोलनों के साथ-साथ राजनीतिक चेतना भी फैली। कविता में स्वच्छन्दतावादी युग शुरू हो गया। पढ़े-लिखे लोग पुराने धार्मिक विश्वासों के दकियानूसी दायरे से बाहर निकल कर बौद्धवाद की ओर झुके। भारत का नवीन मानव प्रश्न करने और सोचने लगा।

अंग्रेजी पढ़े-लिखे लोगों ने बाहर की हवाओं के लिए खिड़कियां खोल दीं। प्रारंभिक पूर्व के ऊपर अर्वाचीन पश्चिम का प्रभाव पड़ने लगा।

यांत्रिक सभ्यता ने ज्यों-ज्यों जड़ पकड़ी; व्यक्ति की सामाजिक चेतना प्रखर होती गई। इस देश में विलंब से आई हुई स्वच्छन्दतावादी परम्परा के प्रति विद्रोह शुरू हो गया। उपन्यास और कहानी-साहित्य में सामाजिक विषमताओं पर कठोर प्रहार होने लगा। विद्रोह का साहित्य जन्म लेने लगा। यहाँ तक कि पुरानी पीढ़ी के साहित्यकों की कलम भी पैनी हो गई और विद्रोही कटार का काम करने लगी।

यहाँ से आधुनिक या नई कविता का जन्म-काल शुरू होता है। आधुनिक या नई कविता इस जटिल, क्लिष्ट आधुनिक-युग की समस्त संवेदनाओं, भावनाओं और कलनाओं का प्रातिनिधिक है। इसमें आधुनिक युग के सुख-दुःख, आशा-निराशाएँ, गिराव-चढ़ाव और ऊंचाई-गहराइयाँ प्रतिबिम्बित होती हैं। आधुनिक और पुरातन युगों में जो अन्तर है, वही आधुनिक और पुरानी कविता में है।

आज का जीवन बहुत जटिल हो गया है। पिछले हजारों सालों में शायद ही कोई ऐसा जमाना गुजरा हो जिसमें मानव को आज के जैसे मानस-मथन, अन्तः-संघर्ष और परिसर की क्लिष्टता और भीषणता से जूझते हुए गुजरना पड़ा हो। एक ओर विज्ञान की विजय ने मानव के हाथ में अद्भुत और आश्चर्य-जनक अस्त्र दिए जिनके द्वारा प्रकृति पर विजय पाना उसके लिए बहुत आसान हो गया है। दूसरी ओर इन अस्त्रों के द्वारा जो भयंकर शक्ति उन्मुक्त हुई है, वह प्रतीपवादियों के हाथ की पुतली बन कर, मानवी सभ्यता और संस्कृति के समूल विनाश की धमकी दे रही है। राष्ट्र, वर्ग और दलगत संघर्ष प्रखर हो उठा है। यह कहना कोई अतिशयोक्ति नहीं कि मानव-समाज आज जैसी भयंकर विचिकित्सा और संशयात्मकता में से कभी नहीं गुजरा। लगता है, जैसे वह एक तरह की सामूहिक हिस्टीरिया में से गुजर रहा है। आज का मानव स्नायु रोगी है। वह शंकित, आतंकित और आकुल है। उसका जीवन तूफानी है। पहाड़ की चोटी से वेग से गिरनेवाले झरने की तरह है। वह शरत्-सरिता की तरह स्निग्ध, शान्त-गति से नहीं बहता।

आज की कविता ऐसे ही जीवन को प्रतिबिम्बित करती है। आज के कवियों के पास अष्टादश-वर्णन-युक्त महाकाव्य लिखने के लिए समय नहीं; वह फुटकर कविताओं से ही संतुष्ट है। और जो महाकाव्य यदा-कदा लिखे भी गये हैं उनमें कथा कथन नाम-मात्र को हैं; परंपरागत वर्णन ही नहीं। मानवी अंतः-संघर्ष का ही चित्र ज्यादा है (जैसे कामायनी, कुलक्षेत्र आदि)। आज की कविता में कथा-कथन और वस्तुगत वर्णन का प्रायः लोप हो गया है। आजका कवि प्रकृति या परिसर का वर्णन करता है तो वह केवल मानवी-भावना की पृष्ठ-भूमि के रूप में ही। इससे परे उसका कोई महत्व नहीं। रीतिकाल की सी लच्छेदार शाब्दिकता और कौरी आलंकारिकता के द्वारा वह अपने पांडित्य का प्रदर्शन नहीं करना चाहता। शब्द और अर्थ उसके लिए भावना तक पहुंचने के साधन मात्र है। वह रीति और शैली का पुजारी नहीं।

आधुनिक कविता मूलतः विद्रोह की कविता है। आधुनिक कवि परंपरा का तिरस्कार नहीं करता, बल्कि उसके प्रति विद्रोह करता है। परंपरा का पूर्णतः तिरस्कार करने वाला डोर कटे पतंग की तरह हो जाता है। परंपरा से ही चिपटे रहनेवाला मौलिकता से हाथ धोता है और लकीर का फकीर बन जाता है। आधुनिक कवि परंपरा के सत् को ग्रहण करते हुए अपनी राह आप बनाता है और नये प्रमाण खड़े करता है।

यांत्रिक सभ्यता ने व्यक्ति की जड़ें उखाड़ कर उसे निराधार बना दिया। जिस मिट्टी में पहले उसकी जड़ें जमी हुई थीं; वह मिट्टी अब उसकी नहीं रही। वह आकाश-वेलि की तरह हो गया। इस तरह के व्यक्ति की संवेदनाओं को व्यक्त करने के लिए आधुनिक कविता में नये भाव-चित्र और नए प्रतीक आए। परंपरागत परिकरण इस विषय में किसी काम के नहीं रहे। आधुनिक जीवन की नई संवेदनाओं, जटिलताओं और विलम्बताओं को अभिव्यक्ति देने के लिए कवियों को नई शैली, नये संविधान और नई शब्द-योजना की खोज करनी पड़ी। इस यात्रा के लिए उमे नये पाथेय की खोज करनी पड़ी। नगर की गंदी गलियों में हरी घास की, पुराने भरे पोखरों की झांकी नहीं मिलती। आसमान को धुंये के गुबार से भरनेवाले घुआरों का, पृथ्वी के हृदय की आकांक्षाओं की तरह